

ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ
& ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΔΙΚΗΓΟΡΩΝ

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ
ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ
ΔΙΔΑΚΤΟΡΩΝ ΝΟΜΙΚΗΣ ΑΠΘ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΚΔΗΛΩΣΗ

«ΕΠΙΚΑΙΡΑ ΘΕΜΑΤΑ ΣΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗΣ ΑΠΟ ΤΡΟΧΑΙΑ ΑΤΥΧΗΜΑΤΑ»

Τετάρτη 15 Ιουνίου 2016

Ώρα 18:30

Συνεδριακό Κέντρο Τράπεζας Πειραιώς (Κατούνη 12-14, Λαδάδικα)

Χαιρετισμοί

Νικόλαος Βαλεργάκης, Πρόεδρος Δ.Σ.Θ.

Βασίλης Βράκας, Πρόεδρος Σ.Μ.Υ.Δ.Ν.

Εισηγήσεις

Αντώνιος Τσαλαπόρτας, Πρόεδρος Εφετών, Διευθυντής
Σπουδών Εθνικής Σχολής Δικαστών, Προεδρεύων του
Τμήματος Αυτοκινητικών Διαφορών Εφετείου Θεσσαλονίκης

Έφη Τζίβα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Νομικής ΑΠΘ

Θανάσης Παπαζαΐτης, Δικηγόρος

Κώστας Σταμάτης, Δικηγόρος Παρ' Αρείω Πάγω, ΔΝ

Συντονισμός

Βρίκος Χρήστος, Δικηγόρος, Μέλος Δ.Σ. Δ.Σ.Θ.,
Πρόεδρος Επιτροπής Επαγγελματικής Κατάρτισης &
Επιμόρφωσης Δικηγόρων

Ερωτήσεις – Παραμβάσεις – Συζήτηση

«Επίκαιρα Θέματα στο Δίκαιο της Αποζημίωσης από Τροχαία Ατυχήματα»

**ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΤΣΑΛΑΠΟΡΤΑΣ, ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΕΦΕΤΩΝ, ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΠΟΥΔΩΝ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ
ΔΙΚΑΣΤΩΝ, ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ
ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΙΚΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΕΦΕΤΕΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ**

Εισήγηση του Προέδρου Εφετών Τσαλαπώρα Αντώνιου έτσι όπως παρουσιάστηκε στην εκδήλωση της Επιτροπής Επαγγελματικής Κατάρτισης και Επιμόρφωσης Δικηγόρων του ΔΣΘ σε συνεργασία με τον Σύλλογο Μεταπτυχιακών Φοιτητών και Υποψ. Διδασκτόρων Νομικής ΑΠΘ με θέμα :

« Επίκαιρα θέματα στο δίκαιο της αποζημίωσης από τροχαία ατυχήματα »

στις 15 Ιουνίου 2016

ΕΙΣΗΓΗΣΗ

Βασικά ζητήματα διαφορών για ζημιές από αυτοκίνητα

και την ασφάλιση τους

Αντί προλόγου

Τα τροχαία ατυχήματα αποτελούν σε όλο τον κόσμο σοβαρότατο πρόβλημα δημόσιας υγείας. Στην Ελλάδα οι θάνατοι από τροχαία ατυχήματα είναι σχεδόν δυο φορές πιο συχνοί απ' ότι παγκοσμίως. Κάθε χρόνο συμβαίνουν στη χώρα μας 22.000 περίπου τροχαία ατυχήματα, που έχουν ως αποτέλεσμα το θάνατο 2.000 ανθρώπων και τον τραυματισμό άλλων 32.000. Δηλαδή κάθε χρόνο εξαφανίζεται μια ολόκληρη κωμόπολη από το χάρτη της Ελλάδας. Το τραγικό αυτό γεγονός γίνεται ακόμα χειρότερο αν υπολογίσει κανένας ότι πέρα από τους θανάτους πολλοί από τους τραυματίες μένουν ανάπηροι, και μάλιστα σε μικρή ηλικία. Τα τροχαία ατυχήματα έχουν σοβαρές συνέπειες τόσο για το άτομο όσο και για την κοινωνία. Για το άτομο η απώλεια της ίδιας της ζωής του αλλά και ο τραυματισμός

του που συνεπάγεται ενδεχόμενη αναπηρία για όλη του τη ζωή. Το τροχαίο ατύχημα μπορεί να προκαλέσει ψυχικά τραύματα και να επηρεάσει τις προσωπικές σχέσεις και την επαγγελματική σταδιοδρομία ενός ανθρώπου. Συνέπειες θα υπάρχουν επίσης για την οικογένεια και τους συγγενείς των θυμάτων, κυρίως με την ύπαρξη ψυχολογικών τραυμάτων. Τα τροχαία ατυχήματα δεν τα δημιουργεί η κακιά ώρα ή η κακοτυχία. Είναι αποτέλεσμα πολλών παραγόντων. Υπεύθυνοι είναι τόσο οι οδηγοί όσο και οι πεζοί. Αίτια αναφερόμενα σε οδηγούς είναι η υπερβολική ταχύτητα, το αντικανονικό προσπέρασμα, η παραβίαση του σηματοδότη και κυρίως το ότι οδηγούν αφού πρώτα έχουν καταναλώσει μεγάλες ποσότητες αλκοόλ. Αξιοσημείωτο είναι να αναφέρουμε εδώ ότι με 40 γραμμάρια αιθυλικής αλκοόλης ένα άτομο βάρους 70 κιλών καθίσταται ανίκανο για οδήγηση. Για να γίνει κατανοητό το παράδειγμα σημειώστε ότι ένα ποτήρι μύρα περιέχει 13 γραμμάρια αιθυλικής αλκοόλης. Αίτια αναφερόμενα σε πεζούς είναι ότι δεν υπακούουν είτε σε σήμα τροχονόμου είτε σε σήμα φωτεινού σηματοδότη, δε βαδίζουν στο πεζοδρόμιο ή στις διαβάσεις και διασχίζουν απότομα και απερίσκεπτα το δρόμο. Συνέπεια αυτών των δυσμενών αποτελεσμάτων είναι να καλούνται τα δικαστήρια αστικά και ποινικά να δώσουν λύσεις και διεξόδους. Φαινομενική και μόνο η απλότητα των υποθέσεων. Στην έρευνα τους προκύπτει σειρά από πολύπλοκα νομικά θέματα, του ουσιαστικού και του ποινικού δικαίου. Ζητήματα που σχετίζονται με την αποκλειστική υπαιτιότητα ή την συνυπαιτιότητα των εμπλεκέντων σε ένα ατύχημα, την αιτιώδη συνάφεια μιας πράξης με το ατύχημα και τη διακοπή της, την αδικοπρακτική ευθύνη και την αναγωγή, την προσεπίκληση και τις παρεμβάσεις, την ηθική βλάβη και την ψυχική οδύνη, την αποζημίωση για διαφυγόντα εισοδήματα, υπάρχουν μεταξύ των άλλων προβλημάτων που πρέπει να αντιμετωπισθούν από τα δικαστήρια. Επίσης δημιουργούνται θέματα από τη λειτουργία της ίδιας της σύμβασης ασφάλισης μεταξύ ασφαλισμένου και ασφαλιστή ή του τρίτου παθόντος στο ατύχημα με τους προηγούμενους. Η σωστή αντιμετώπιση του όλου πλέγματος των θεμάτων επιβάλλει τη σφαιρική γνώση των νομικών διατάξεων και της νομολογίας των δικαστηρίων ως πηγής δικαίου. Έχοντας υπόψη τα εν λόγω προβλήματα θα επιχειρήσω να αναφερθώ σε ορισμένα από αυτά τα προβλήματα.

- Γενικά περί της ειδικής διαδικασίας του άρθρου 614 παρ. 6 ΚΠολΔ

Η διαδικασία εκδίκασης των αγωγών αποζημίωσης από αυτοκινητικά ατυχήματα που ορίζονταν στο ήδη καταργηθέν άρθρο 681Α του ΚΠολΔ ρυθμίζεται πλέον από τις διατάξεις περί περιουσιακών διαφορών και σύμφωνα με την ειδική αυτή διαδικασία δικάζονται όλες οι αποζημιώσεις οποιασδήποτε μορφής για ζημίες που έχουν προκληθεί από αυτοκίνητο μεταξύ των δικαιούχων ή των διαδόχων τους και εκείνων που έχουν την υποχρέωση να καταβάλουν αποζημίωση ή των διαδόχων τους, όπως και απαιτήσεις από σύμβαση ασφάλισης αυτοκινήτου μεταξύ των ασφαλιστικών εταιριών και των ασφαλισμένων ή των διαδόχων τους (πχ παρεμπίπτουσα αγωγή ασφαλισμένου κατά ασφαλιστή για την καταβολή του ποσού που του ζητεί να πληρώσει ο παθών, αγωγή για αποζημίωση λόγω επέλευσης του κινδύνου λόγω βλάβης εμπορεύματος που μεταφέρεται με αυτοκίνητο κατά τη λειτουργία του κλπ). Ο όρος "αυτοκίνητο" λαμβάνεται υπόψη με την ευρεία του έννοια, δηλ. με την έννοια που χρησιμοποιείται από οποιαδήποτε διάταξη νόμου, χωρίς καμία διάκριση. Τέτοια είναι τα επιβατηγά, φορτηγά, λεωφορεία "πούλμαν", «τρόλεϋ μπας», η μοτοσυκλέτα, το μοτοποδήλατο, θεριζοαλωνιστική μηχανή, ο φορτωτής (klark όταν κινείται σαν όχημα και όχι όταν λειτουργεί ως μηχανήμα φορτώνοντας ή εκφορτώνοντας προϊόντα), ο γεωργικός ελκυστήρας κλπ. Με το άρθρο 48 παρ 1 του νόμου 3900/2010 υπήχθησαν στη δικαιοδοσία των πολιτικών δικαστηρίων όλες οι διαφορές που αφορούν αποζημιώσεις από αυτοκινητικό ατύχημα και επομένως και οι αποζημιώσεις που ζητούνται από το Ελληνικό Δημόσιο ή από τα νομικά πρόσωπα δημοσίου Δικαίου από αυτοκινητικά ατυχήματα που προκλήθηκαν με οχήματα τους, για τις οποίες ήταν αρμόδια προς εκδίκαση τα διοικητικά δικαστήρια.

- Προϋποθέσεις για καταβολή αποζημίωσης σε αυτοκινητικό ατύχημα

Πρώτη και βασική υποχρέωση για τη θεμελίωση υποχρέωσης προς αποζημίωση είναι η ύπαρξη ζημίας ή βλάβης. Ως ζημία με την ευρεία έννοια νοείται κάθε βλάβη που προκαλείται στα υλικά ή άυλα αγαθά ενός προσώπου, δηλαδή κάθε δυσμενής μεταβολή τους. Η ζημία αποτελεί το αποτέλεσμα της σύγκρισης δύο μεγεθών

δηλαδή της παρούσας κατάστασης της περιουσίας του προσώπου και εκείνης που θα υπήρχε αν δεν σημειωνόταν το ζημιολόγο γεγονός (θεωρία της διαφοράς). Η διαφορά των δύο αυτών μεγεθών αποτελεί τη ζημία η οποία προκύπτει από την αφαίρεση της κατάστασης της περιουσίας η οποία θα διαμορφωνόταν αν δεν συνέβαινε το ζημιολόγο γεγονός και της τωρινής καταστάσεως της. Η ματαιωθείσα αυτή επαύξηση αποτελεί το διαφυγόν κέρδος. Στην όλη ζημία όμως περιέχεται και η θετική ζημία δηλαδή η μείωση συνεπεία του ζημιολόγου γεγονότος της υπάρχουσας περιουσίας

Από τις διατάξεις των άρθρων 297, 298, 330 εδ. β` και 914 του Α.Κ., προκύπτει ότι η αδικοπρακτική ευθύνη προς αποζημίωση προϋποθέτει συμπεριφορά παράνομη και υπαίτια, επέλευση ζημίας και αιτιώδη σύνδεσμο μεταξύ της συμπεριφοράς του δράστη και της ζημίας. Παράνομη είναι η συμπεριφορά που αντίκειται σε επιτακτικό ή απαγορευτικό κανόνα δικαίου, ο οποίος απονέμει δικαίωμα ή προστατεύει συγκεκριμένο συμφέρον του ζημιωθέντος, μπορεί δε η συμπεριφορά αυτή να συνίσταται σε θετική ενέργεια ή σε παράλειψη ορισμένης ενέργειας. Μορφή υπαιτιότητας είναι και η αμέλεια, η οποία υπάρχει όταν δεν καταβάλλεται η επιμέλεια που απαιτείται στις συναλλαγές, δηλαδή αυτή που αν καταβαλλόταν, με μέτρο τη συμπεριφορά του μέσου συνετού και επιμελούς ανθρώπου του κύκλου δραστηριότητας του ζημιώσαντος, θα καθιστούσε δυνατή την αποτροπή του παράνομου και ζημιολόγου αποτελέσματος. Αιτιώδης σύνδεσμος υπάρχει όταν η παράνομη και υπαίτια συμπεριφορά του δράστη ήταν, σύμφωνα με τα διδάγματα της κοινής πείρας, ικανή, κατά την συνηθισμένη πορεία των πραγμάτων, να επιφέρει την ζημία και την επέφερε στην συγκεκριμένη περίπτωση. Το αυτοκινητικό ατύχημα έχει ως αποτέλεσμα είτε την πρόκληση υλικών ζημιών σε πράγματα ή γενικότερα στην περιουσία προσώπου είτε την πρόκληση σωματικής κάκωσης ή θανάτωσης στους επιβάτες του αυτοκινήτου ή σε πεζούς .

- **Αξίωση αποζημίωσης για ζημίες πράγματος και ειδικότερα αυτοκινήτου**

Σε περίπτωση προκλήσεως ζημιών σε ξένο αυτοκίνητο από το είδος και την έκταση των ζημιών και από το συνδυασμό άλλων περιστατικών θα εξαρτηθεί ο τρόπος με

τον οποίο θα διαμορφωθεί η περαιτέρω εξέλιξη των πραγμάτων. Οι επιλογές που προσφέρονται στον ζημιωθέντα είναι οι ακόλουθες:

1. Σε περίπτωση ζημίας του πράγματος (καθολική καταστροφή – μερική βλάβη αυτοκινήτου) ο παθών μπορεί δικαιούται θετική και αποθετική ζημία. Θετική ζημία είναι η πριν από το ατύχημα αξία του αυτοκινήτου. Πότε υπάρχει ολική καταστροφή (υπό τεχνική ή οικονομική έννοια): Υπό τεχνική έννοια υπάρχει όταν λόγω του είδους και της έκτασης της βλάβης, είναι τεχνικά αδύνατη η αποκατάστασή της – συνηθίζεται να λέγεται στην πράξη «έγινε παλιοσίδερα» ή «έχει αξία μόνο ως σιδερικά». Υπό οικονομική έννοια υπάρχει όταν είναι με τεχνικά δυνατή η αποκατάσταση της βλάβης, εντούτοις είναι οικονομικά ασύμφορη καθότι θα απαιτήσει χρόνο και δαπάνες το ύψος των οποίων με συνυπολογισμό και της μείωσης της εμπορικής αξίας του αυτοκινήτου υπερβαίνει σημαντικά το κόστος για την απόκτηση ενός άλλου ισάξιου με το ζημιωμένο αυτοκινήτου. Η ελληνική νομολογία δέχεται ολική καταστροφή υπό οικονομική έννοια μόλις διαπιστώσει ότι η δαπάνη επισκευής υπερβαίνει την πριν από το ατύχημα εμπορική αξία του αυτοκινήτου, στο ύψος της οποίας περιορίζει την αιτούμενη αποζημίωση. Η αποζημίωση δεν επιτρέπεται να είναι μεγαλύτερη από την αξία του πράγματος κατά το χρόνο της βλάβης. Ο υπόχρεος σε αποζημίωση δεν βαρύνεται με τη δαπάνη αγοράς καινούριου αυτοκινήτου στη θέση του κατεστραμμένου ούτε με το τίμημα πώλησης του αυτοκινήτου σε τρίτον αλλά στη μεν πρώτη περίπτωση με την αξία που αυτό είχε πριν την επέλευση της ζημίας, στη δε δεύτερη με τη διαφορά μεταξύ της αξίας που είχε πριν το ατύχημα και του τιμήματος πώλησης σε τρίτον, δεδομένου ότι σε διαφορετική περίπτωση θα οδηγούμασταν στον πλουτισμό του ίδιου του ζημιωθέντος, ουχί στην αποκατάστασή του στην προτέρα κατάσταση. Ο εναγόμενος μπορεί να προβάλλει (την ανατρεπτική) ένσταση συνυπολογισμού ζημίας – οφέλους με αίτημα τον περιορισμό της αιτούμενης αποζημίωσης κατά την αξία των υπολειμμάτων του καταστραφέντος αυτοκινήτου δεν δικαιούται όμως να αξιώσει την απόδοση σ' αυτόν αυτούσιων των υπολειμμάτων γιατί αυτά αποτελούν περιουσία του ιδιοκτήτη. Ο ζημιωθείς ιδιοκτήτης ενάγων δικαιούται είτε ν' αφαιρέσει την αξία των υπολειμμάτων από το συνολικό ποσό της αιτούμενης αποζημίωσης είτε ν' αξιώσει

την αποκατάσταση της συνολικής ζημίας του αποδίδοντας στον υπόχρεο εναγόμενο τα υπολείμματα. Αν ο ενάγων στην αγωγή αποζημιώσεως δεν αναφέρει τίποτε για την ύπαρξη και αξία υπολειμμάτων του καταστραφέντος αυτοκινήτου του, η μείωση της αποζημίωσης κατά την αξία των υπολειμμάτων δεν γίνεται αυτεπάγγελα από το δικαστήριο, αλλά απαιτείται για τον σκοπό αυτό προβολή σχετικού ισχυρισμού (ένστασης) από την πλευρά του εναγομένου (βλ. ΕφΘεσ 2935/2005, ό.π. ΕΦΑΘ 10496/1998, ΕπΣυγκΔ 2001).

Επίσης ο ενάγων δικαιούται το διαφυγόν κέρδος από την αδυναμία χρήσεως – στέρηση της εκμετάλλευσης του βλαβέντος αυτοκινήτου τόσο για το διάστημα που μεσολάβησε από την καταστροφή μέχρι την 1η συζήτηση ενώπιον του πρωτοβάθμιου όσο και για το μεταγενέστερο διάστημα μέχρι την πληρωμή της αξίας του καταστραφέντος πράγματος: Σε περίπτωση που το αυτοκίνητο αποτελεί πηγή προσπόρισης ωφελημάτων – επαγγελματική χρήση (πχ αυτοκίνητο ταξί), ο ζημιωθείς δικαιούται το κέρδος που θα αποκόμιζε από την εκμετάλλευση του αυτοκινήτου του με πιθανότητα κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων, αν δε μεσολαβούσε η αδικοπραξία. Σημειώνεται επίσης ότι δικαιούται να ζητήσει τόκους επί του ποσού του διαφυγόντος κέρδους (ΑΚ 346) από την επίδοση της αγωγής μέχρι την καταβολή. Ωστόσο για όσο διάστημα ζητεί διαφυγόντα εισοδήματα, δεν είναι δυνατό να ζητεί και τόκους επί της θετικής ζημίας, δεδομένου ότι ο τόκος αποτελεί το εκ του νόμου κατ' αποκοπή οφειλόμενο ποσό διαφυγόντος κέρδους (βλ. Αθ.ν. Κρητικό, «Αποζημίωση από Αυτοκινητικά Ατυχήματα», έκδοση 2008, παράγραφος 22, περιθ. αριθ. 17-18, σελ. 470-471).

Ακόμη ο ιδιοκτήτης ολικά καταστραφέντος αυτοκινήτου για την προσωρινή κάλυψη των αναγκών του, δικαιούται να μισθώσει άλλο Ι.Χ.Ε. όχημα από εταιρία εκμίσθωσης αυτοκινήτων ή να κάνει χρήση ταξί και να ζητήσει τη δαπάνη μίσθωσης αυτοκινήτου μέχρι την απόκτηση άλλου αυτοκινήτου. Το δικαίωμα του ζημιωθέντος να μισθώνει αυτοκίνητο πρέπει να διαρκεί για όσο χρόνο δεν του καταβάλλεται η αποζημίωση από τον υπόχρεο. Παράλληλα όμως μπορεί να ενεργοποιηθεί και το καθήκον του ζημιωθέντος για περιορισμό της ζημίας του μέσω των δυνατοτήτων που έχει (πχ. ανάλωση ιδίου κεφαλαίου, σύναψη δανείου κλπ). Ο δικαιούχος ενεργεί αντιθέτως προς τον κανόνα της ΑΚ 300 μη αξιοποιώντας τις

δυνατότητες που έχει. Προϋποτίθεται προς τούτο παραδεκτή προβολή σχετικού ισχυρισμού από τον εναγόμενο (ένσταση της ΑΚ 300) [ΑΠ 1184/2005, ΕφΑΘ5613/1993]. Τέλος μπορεί να ζητήσει και τη δαπάνη που κατέβαλε για τη μεταφορά του από τον τόπο του ατυχήματος.

2. σε περίπτωση μερικής βλάβης: Αποκαθίσταται καταρχήν η θετική ζημία του ιδιοκτήτη που συνίσταται στη δαπάνη επισκευής του αυτοκινήτου του, η οποία δεν υπερβαίνει ωστόσο την πριν από το ατύχημα αξία, διαφορετικά θα επρόκειτο για ολική καταστροφή. Παράλληλα, ο ιδιοκτήτης του βλαβέντος αυτοκινήτου δικαιούται να αξιώσει και την αποκατάσταση του διαφυγόντος κέρδους από τη μη εκμετάλλευση του αυτοκινήτου καθ' όλο το χρόνο επισκευής του τη δαπάνη μίσθωσης έτερου οχήματος για την κάλυψη των αναγκών του κατά τη διάρκεια των επισκευών τη δαπάνη μεταφοράς από τον τόπο του ατυχήματος και τη μείωση της εμπορικής αξίας του αυτοκινήτου του. Σε αμφότερες τις άνω περιπτώσεις ο ζημιωθείς δικαιούται να απαιτήσει και χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης (ΑΚ 932).

ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΠΟΥ Ο ΕΝΑΓΩΝ ΖΗΤΕΙ ΔΙΑΦΥΓΟΝΤΑ ΚΕΡΔΗ, Η ΑΓΩΓΗ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΚΟΙΝΟΠΟΙΗΘΕΙ ΣΤΗΝ ΑΡΜΟΔΙΑ Δ.Ο.Υ (άρθρο 10 παρ. 5 Ν. 489/1976, όπως προστέθηκε με το άρθρο 10 παρ. 5 περιπτ. η' Ν. 2741/1999, σύμφωνα με το οποίο "η συζήτηση της κύριας αγωγής κατά ασφαλιστικής εταιρείας, του κατά το άρθρο 19 του παρόντος νόμου Επικουρικού Κεφαλαίου ή άλλου υποχρέου για απώλεια εισοδήματος λόγω ατυχήματος που προκλήθηκε από αυτοκίνητο κηρύσσεται απαράδεκτη, αν δεν προσαχθεί βεβαίωση περί προηγούμενης κοινοποίησης αντιγράφου της αγωγής στην αρμόδια Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία του ενάγοντος". Συνεπώς, εάν με την αγωγή ζητούνται διαφυγόντα κέρδη από εισοδήματα που δεν πραγματοποιήθηκαν εξαιτίας του οδικού τροχαίου ατυχήματος, ανεξάρτητα αν αυτά αφορούν σε εισοδήματα από εξηρημένη εργασία, παροχή ανεξαρτήτων υπηρεσιών ή διαφυγόντα κέρδη από άσκηση ατομικής ή άλλης εμπορικής επιχείρησης και δεν προκύπτει προηγούμενη κοινοποίηση της αγωγής στην Δ.Ο.Υ, που είναι αρμοδια για τον ενάγοντα, η συζήτηση της αγωγής κηρύσσεται απαράδεκτη (ΑΠ 1217/2012, Εφ ΑΘ 4774/2011 δημ Νόμος). Εξυπακούεται ότι εάν οι ενάγοντες, που ζητούν διαφυγόντα κέρδη,

είναι περισσότεροι, η αγωγή θα πρέπει να κοινοποιηθεί στην αρμόδια Δ.Ο.Υ καθενός των εναγόντων. Επίσης εξυπακούεται ότι αν υπάρχουν και άλλα αγωγικά αιτήματα πέραν των διαφυγόντων κερδών, όπως συνήθως συμβαίνει, η συζήτηση της αγωγής δεν κηρύσσεται στο σύνολό της απαράδεκτη αλλά μόνο για το συγκεκριμένο αγωγικό κονδύλιο, ενώ συζητείται για τα υπόλοιπα. Η δαπάνη της εξώδικης πραγματογνωμοσύνης δεν αποδίδεται ως ζημία αλλά στα πλαίσια της δικαστικής δαπάνης της δίκης αποζημίωσης. Η σχετική δαπάνη γίνεται προς απόκτηση αποδεικτικού μέσου και αποκαθίσταται ως δικαστική δαπάνη, αν κρίνει αυτή αναγκαία το δικαστήριο (βλ. έτσι ΑΠ 1450/2009 Χρ ΙΔ 2010, 347).

- Αξίωση καταβολής αποζημίωσης για ζημία που προκλήθηκε συνεπεία προσβολής του σώματος ή της υγείας του παθόντος.

Το άρθρο 914 ΑΚ θεμελιώνει την υποχρέωση αποζημίωσης βάσει αδικοπραξίας ορίζοντας τις προς τούτο προϋποθέσεις. Ο τρόπος και η έκταση της αποζημίωσης στην περίπτωση που οφείλεται τέτοια ασχέτως του νόμιμου λόγου ευθύνης προσδιορίζεται στα άρθρα 297 και 298 ΑΚ. Θέμα έκτασης αποζημίωσης ρυθμίζει και το άρθρο 929 ΑΚ. Κατά το άρθρο 929 εδ. α ΑΚ, σε περίπτωση βλάβης του σώματος ή της υγείας προσώπου η αποζημίωση περιλαμβάνει εκτός από τα νοσήλια και τη ζημία που έχει ήδη επέλθει, οτιδήποτε ο παθών θα στερείται στο μέλλον ή θα ξοδεύει επιπλέον εξαιτίας της αύξησης των δαπανών του. Κατά δε το άρθρο 298 ΑΚ, η αποζημίωση περιλαμβάνει τη μείωση της υπάρχουσας περιουσίας του δανειστή (θετική ζημία) καθώς και το διαφυγόν κέρδος. Τέτοιο κέρδος λογίζεται εκείνο που προσδοκά κανείς με πιθανότητα σύμφωνα με τη συνηθισμένη πορεία των πραγμάτων ή τις ειδικές περιστάσεις και ιδίως τα προπαρασκευαστικά μέτρα που έχουν ληφθεί. Η αξίωση αποζημίωσης κατά τη διάταξη του άρθρου 929 του Α.Κ, για διαφυγόντα εισοδήματα του παθόντος, που κατ' ανάγκη συνδέεται με επίκληση και απόδειξη συγκεκριμένης περιουσιακής ζημίας λόγω της ανικανότητας του παθόντος προς εργασία είναι διαφορετική από την κατά τη διάταξη του άρθρου 931 του Α.Κ. αξίωση για αποζημίωση λόγω αναπηρίας ή παραμόρφωσης, καθώς και

από την κατά τη διάταξη του άρθρου 932 του Α.Κ. αξίωση για χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης και είναι αυτονόητο ότι όλες οι παραπάνω αξιώσεις δύνανται να ασκηθούν ,είτε σωρευτικά είτε μεμονωμένα, αφού πρόκειται για αυτοτελείς αξιώσεις και η θεμελίωση κάθε μιας από αυτές δεν προϋποθέτει αναγκαία την ύπαρξη και των λοιπών (βλ. και Α.Π. 72/2012, Α.Π. 1087/2010, Α.Π. 1432/2009, Α.Π. 765/2007, Α.Π. 670/2006 ΑΠ 150 /2015). Το περιεχόμενο της εν λόγω αποζημίωσης που προβλέπεται από τα άρθρα 914 και 297, 298 ΑΚ μπορεί να είναι: **Α) Νοσήλια και συνδεόμενες με αυτά δαπάνες.** Τα νοσήλια έχουν ευρύ περιεχόμενο και περιλαμβάνουν κάθε δαπάνη που έγινε ή κρίθηκε αναγκαία να γίνει για την αποκατάσταση της υγείας του θύματος. Σ' αυτά περιλαμβάνονται – η δαπάνη αγοράς φαρμάκων, η αμοιβή ιατρού τα έξοδα παραμονής στο νοσοκομείο ή την κλινική, φυσιοθεραπειών, αγορά τεχνητών μελών σώματος, έξοδα μεταφοράς – μετάβασης στο νοσοκομείο για εξετάσεις, αγορά ιατρικών – ορθοπεδικών ειδών- ειδική βελτιωμένη τροφή, όταν αυτή απαιτείται και υποδεικνύεται από τον θεράποντα ιατρό, το είδος αυτής, η πρόσληψη αποκλειστικής νοσοκόμου (πραγματική δαπάνη), η - αμοιβή οικιακής βοηθού/νοσοκόμου (πλασματική δαπάνη): σε περίπτωση τραυματισμού από αδικοπραξία, όταν προς μετριασμό της ζημίας του παθόντος, οι συγγενείς παρέχουν οικονομική βοήθεια ή παρέχουν περιποιήσεις και φροντίδα σ' αυτόν στο νοσοκομείο ή κατ' οίκον, άνευ ανταλλάγματος, η προσφορά αυτή των υπηρεσιών εκ μέρους των πιο πάνω προσώπων προς τον παθόντα δεν απαλλάσσει τον υπόχρεο από την αποζημίωση. Η θεμελίωση τέτοιας αξίωσης αποζημίωσης ενεργοποιείται μέσω της ΑΚ 930 παρ. 3 - έξοδα νοσηλείας – μετάβαση στο εξωτερικό, έξοδα διαμονής και τροφής του συνοδού, αρκεί η δαπάνη να μη στηρίζεται σε υπερβάλλουσα πρόνοια του θύματος οπότε και θα κριθεί καταχρηστική. Δεν αποκαθίστανται γιατί δεν αποτελούν αναγκαία δαπάνη τα ποσά που καταβάλλονται σε βοηθητικό ή ιατρικό προσωπικό νοσοκομείου ενταγμένου στο ΕΣΥ κατά τη διάρκεια της νοσηλείας σ' αυτό του παθόντος. Δεν είναι αναγκαία δαπάνη και δεν έχει νόμιμη βάση. (βλ. ΑΠ 2176/2009 Ελλ Δνη 2010, 388 = ΝοΒ 2010, 1228). [Πάγια γίνεται δεκτό και έχει κριθεί ότι η ελεύθερη επιλογή θεράποντος ιατρού, νοσοκομείου, θεραπευτικού ιδρύματος και θεραπευτικής μεθόδου ανήκει στον ίδιο τον ζημιούμενο { βλ. σχετ.: Κρητικό, έκδοση 2008,

σελ.260, περ. αρ. 21 με αυτόθι παραπομπή στις Εφ.Αθ. 6930/2001 ΕπΣυγκΔ 2004,641, Εφ.Αθ. 5508/1993 ΕλλΔνη 1995,1578, Εφ.Αθ. 3252/1991 (αδημ.), Εφ.Αθ. 10667/1990 (αδημ.)}. Το ζήτημα εμφανίζεται τόσο για τους ασφαλιστικά καλυμμένους – παθόντες όσο και για τους ανασφάλιστους ή μη έχοντες επαρκή ασφαλιστική κάλυψη. Γίνεται, έτσι, δεκτό ότι ο παθών από αδικοπραξία δεν είναι υποχρεωμένος, για να μην επιβαρύνει τον υπόχρεο, να αρκестθεί να δεχθεί τις υπηρεσίες τις οποίες του προσφέρει το ασφαλιστικό του ταμείο από πλευράς διαθέσιμων ιατρών και θεραπευτικών κλινικών. Εν προκειμένω, ενόψει της σημασίας που έχει η υγεία για τον άνθρωπο, δεν μπορεί να λειτουργήσει το βάρος που έχει ο παθών για περιορισμό της ζημίας του. Έτσι είναι επιτρεπτή η εισαγωγή σε δαπανηρότερη ιδιωτική κλινική αντί σε κρατικό νοσοκομείο, καθώς επίσης ο τραυματισθείς δημόσιος υπάλληλος επιτρέπεται να νοσηλευθεί σε ιδιωτική κλινική.

Εδώ πρέπει να επισημανθούν και οι περιπτώσεις της κατά νόμο υποκατάστασης του φορέα κοινωνικής ασφάλισης. Κατ' αυτό τον τρόπο, καθιερώνονται εξαιρέσεις στον κανόνα της ΑΚ 930 παρ.3. Στη νομοθεσία που διέπει κάθε φορέα κοινωνικής ασφάλισης προβλέπονται παροχές σε είδος (όπως παροχές ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης) ή παροχές σε χρήμα (όπως η χορήγηση επιδόματος κατά τον χρόνο ανικανότητας προς εργασία του ασφαλισμένου). Με τις διατάξεις που περιέχονται στα άρθρα 10 παρ.5 του ν.δ. 4104/1960, 18 του ν. 4476/1965 και 18 του ν. 1654/1986 νομοθετήθηκε η υποκατάσταση του ΙΚΑ στην αξίωση αποζημίωσης του παθόντος – ασφαλισμένου κατά του υπόχρεου τρίτου για τα ποσά που κατέβαλε ή οφείλει να καταβάλει στον ασφαλισμένο του ως παροχές κλάδου ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης ή ως παροχές σε χρήμα (επιδότηση κατά τον χρόνο ανικανότητας προς εργασία του ασφαλισμένου, σύνταξη αναπηρίας, σύνταξη στη χήρα και τα ανήλικα τέκνα του ασφαλισμένου και θανατωθέντος). Στις περιπτώσεις αυτές που επέρχεται ex lege η αυτοδίκαιη μεταβίβαση στο ΙΚΑ της αξίωσης αποζημίωσης του δικαιούχου, πρέπει να συντρέχει αντιστοιχία μεταξύ των παροχών του ΙΚΑ προς τον ασφαλισμένο του και της αξίωσης αποζημίωσης του τελευταίου κατά του τρίτου. Ήδη με το άρθρο 47 παρ.6 του Ν. 3518/2006, επεκτάθηκε η ανάλογη εφαρμογή των πιο πάνω διατάξεων και στους ασφαλιστικούς φορείς των ελεύθερων

επαγγελματιών, των ανεξάρτητα απασχολούμενων και στον ΟΓΑ. Πλέον πρόσφατα δε, επεκτάθηκε και στον ΕΟΠΠΥ το δικαίωμα υποκατάστασης, για τις παροχές υγειονομικής περίθαλψης σε είδος, κατά της ασφαλιστικής εταιρίας του υπαιτίου, κατ' ανάλογη εφαρμογή των ήδη ισχυουσών ρυθμίσεων για το ΙΚΑ [Με την παρ. 5 του άρθρου 29 του ν. 3918/2011 που προστέθηκε με το άρθρο 29 παρ. 2 του ν. 4272/2014 (ΦΕΚ Α 145/ 11.7. 2014) προβλέπεται ότι: « Οι διατάξεις της παρ. 5 του άρθρου 10 του ν.δ.4104/1960 καθώς και οι διατάξεις του β.δ.226/23.2/21.3.1973 έχουν ανάλογη εφαρμογή και στον ΕΟΠΠΥ, όσον αφορά την υγειονομική περίθαλψη σε είδος, σε περίπτωση τροχαίου ατυχήματος, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ενιαίου Κανονισμού Παροχών Υγείας του ΕΟΠΠΥ. Η αξίωση παραγράφεται μετά πενταετία, η οποία αρχίζει από τη γνώση του ζημιογόνου γεγονότος από τον οργανισμό.....»]

B) Μελλοντικές στερήσεις - διαφυγόν κέρδος: Σύμφωνα με την διάταξη του άρθρου 929 του ΑΚ "σε περίπτωση βλάβης του σώματος ή της υγείας του προσώπου η αποζημίωση περιλαμβάνει, εκτός από τα νοσήλια και τη ζημία που έχει ήδη επέλθει, οτιδήποτε ο παθών θα στερείται στο μέλλον ή θα ξοδεύει επιπλέον εξαιτίας της αύξησης των δαπανών του" και στη διάταξη του άρθρου 298 ΑΚ ότι "η αποζημίωση περιλαμβάνει τη μείωση της υπάρχουσας περιουσίας του δανειστή (θετική ζημία) καθώς και διαφυγόν κέρδος. Τέτοιο κέρδος λογίζεται εκείνο που προσδοκά κανείς με πιθανότητα σύμφωνα με τη συνηθισμένη πορεία των πραγμάτων ή τις ειδικές περιστάσεις και ιδίως τα προπαρασκευαστικά μέτρα που έχουν ληφθεί". Από το συνδυασμό των διατάξεων αυτών, προκύπτει ότι ο υποστάς βλάβη του σώματος ή της υγείας του, δικαιούται να αξιώσει και τη μελλοντική αποθετική του ζημία (διαφυγόν κέρδος), γιατί λόγω της μειωμένης ικανότητάς του προς εργασία συνεπεία της βλάβης της υγείας ή του σώματος του χάνει τα εισοδήματα από την εργασία, την οποία έχοντας πλήρη ικανότητα κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων, θα ασκούσε στο μέλλον (ΑΠ 1832/2005 ΕλλΔικ 47.425). Η δυνατότητα αυτή προβλέπεται έστω και αν ακόμη δεν έχει επέλθει η ζημία και επομένως δεν έχει πληρωθεί ένας όρος του πραγματικού του εφαρμοστέου κανόνα δικαίου, η δε αξίωση προς αποκατάσταση της είναι απεριόριστη για όσο χρόνο διαρκεί η ανικανότητα του παθόντος. Προς τούτο δεν απαιτείται βεβαιότητα, αλλά

αρκεί πιθανότητα κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων, γεγονός που πρέπει να προκύπτει από τις ιδιαίτερες περιστάσεις, ιδιαίτερα δε από τα προς τούτο ληφθέντα μέτρα. Για να είναι η αγωγή ορισμένη και νόμιμη, ο ζημιωθής πρέπει να επικαλεσθεί στην αγωγή του και να αποδείξει ότι δεν θα μπορούσε στο κρίσιμο χρονικό διάστημα να ασκήσει την επαγγελματική δραστηριότητα που προηγουμένως ασκούσε και που με πιθανότητα κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων θα ασκούσε, αν δεν τραυματιζόταν και έτσι ζημιώθηκε ορισμένο ποσό που κέρδιζε προηγουμένως από την ίδια εργασία. Δεν αρκεί η επανάληψη των εκφράσεων του άρθρου 298 ΑΚ ούτε η αναφορά του συνολικά φερόμενου ως διαφυγόντος κέρδους, αλλά απαιτείται η εξειδικευμένη κατά περίπτωση μεία των συγκεκριμένων περιστάσεων και μέτρων που καθιστούν πιθανό το κέρδος ως προς τα επιμέρους κονδύλια καθώς και η επίκληση των κονδυλίων αυτών, ώστε να μπορεί να διαταχθεί απόδειξη (ΟΛΑΠ 20/1992, ΝοΒ 41, 85, ΑΠ 390/2004 ΕΛΛΔικ 46.1654, ΑΠ 1147/2003 ΕΛΛΔικ 46.388, ΑΠ 998/2003 ΕΛΛΔικ 45.1597, ΑΠ 948/2003, ΧριΔ 2004, 44, ΑΠ 468/2003, ΑΠ 849/2002, ΝοΒ 2003, 47. ΑΠ 150/2002, Δημοσίευση "ΝΟΜΟΓ, ΑΠ 849/2002 ΕΛΛΔικ 43.1613 ΑΠ 754/2000, Δημοσίευση "ΝΟΜΟΣ"). Αν από την έκθεση των περιστατικών, η μελλοντική ζημία παρίσταται ως απλώς ενδεχόμενη, τότε η αγωγή δεν είναι νόμιμη και δεν θεμελιώνεται αξίωση αποζημίωσης. Είναι διαφορετικό το θέμα αν στην αγωγή η ζημία του ενάγοντος εμφανίζεται ως πιθανή κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων, από τις αποδείξεις όμως προκύπτει ότι αυτή είναι απλώς ενδεχόμενη. Στην τελευταία αυτή περίπτωση, η αγωγή είναι απορριπτέα ως κατ' ουσία αβάσιμη (ΑΠ 743/2003 ΕΛΛΔικ 44,1560, ΑΠ 107/2003 ΕΛΛΔικ 44.955, ΑΠ 1074/2002 ΕΛΛΔικ 45.86, ΑΠ 549/2002 ΕΛΛΔικ 43.1615, ΑΠ 1582/2001 ΕΛΛΔικ 43.701 -βλ. και Αθαν. Κρητικού, Αποζημίωση από Τροχαία Αυτοκινητικά Ατυχήματα, έκδ. 1998, παρ. 39 έως 41). Η αξίωση του παθόντα για διαφυγόντα εισοδήματα περιλαμβάνει το σύνολο των ακαθάριστων αποδοχών συνυπολογιζομένων και των ασφαλιστικών εισφορών του εργοδότη τις οποίες αυτός θα κατέβαλε στον οικείο ασφαλιστικό φορέα αν ο παθών δεν τραυματιζόταν και απασχολείτο (ΑΠ 604/2008, Εφ Πειρ. 65/2011). Κατά το άρθρο 930 παρ. 1 του ΑΚ "η αποζημίωση των δύο προηγούμενων άρθρων που αναφέρεται στο μέλλον καταβάλλεται σε χρηματικές δόσεις κατά μήνα. Όταν υπάρχει σπουδαίος λόγος η αποζημίωση μπορεί να επιδικαστεί σε κεφάλαιο εφάπαξ". Από τη διάταξη αυτή

προκύπτει, ότι η αποζημίωση των άρθρων 928 και 929 ΑΚ που αναφέρεται στο μέλλον, ήτοι για στέρηση διατροφής ή υπηρεσιών και για απώλεια εισοδημάτων ή στέρηση υπηρεσιών, καταβάλλεται κατά κανόνα σε χρηματικές δόσεις κατά μήνα. Κατ' εξαίρεση μπορεί το δικαστήριο, όταν το ζητήσει ο δικαιούχος και συντρέχει σπουδαίος λόγος, να την επιδικάσει σε κεφάλαιο εφάπαξ. Σπουδαίος λόγος υπάρχει, όταν συγκεντρωμένη η αποζημίωση μπορεί να εξυπηρετήσει καλύτερα τα συμφέροντα του δικαιούχου της αποζημιώσεως ή όταν υπάρχουν δυσμενείς προσωπικοί ή οικονομικοί λόγοι στην πλευρά του υπόχρεου της αποζημιώσεως. (ΑΠ 625/2010 Δημ Νόμος). Ως κεφάλαιο εφάπαξ νοείται το σύνολο των μελλοντικών περιοδικών δόσεων και δεν υπόκειται σε μείωση για οποιοδήποτε λόγο (βλ. ΑΠ 608/2001, ΕλλΔνη 2002.9

Ειδικότερη επισήμανση αξίζει η περίπτωση της επαγγελματικής δραστηριότητας των αλλοδαπών στην Ελλάδα, που τα τελευταία χρόνια έχει γίνει έντονη μετά την αθρόα είσοδο στη χώρα σημαντικού αριθμού υπηκόων από κράτη της Ανατολικής Ευρώπης, Ασίας και Αφρικής. Εφαρμοστέο κατά την ΑΚ 26 είναι το ελληνικό ουσιαστικό δίκαιο. Μετά από μία μακρά διακύμανση της νομολογίας, η Ολομέλεια του ΑΠ με την 3/2004 απόφασή της δέχθηκε ότι η ύπαρξη άδειας εργασίας ή διαμονής δεν αποτελεί στοιχείο της βάσης της αγωγής είτε του ίδιου του τραυματισθέντος αλλοδαπού που αξιώνει αποζημίωση για διαφυγόντα εισοδήματα λόγω τραυματισμού (ΑΚ 929) είτε της χήρας και των τέκνων του θανατωθέντος αλλοδαπού που αξιώνουν αποζημίωση για στέρηση διατροφής κατά την ΑΚ 928. Ούτε ασκεί έννομη επιρροή στις άνω αξιώσεις ο ισχυρισμός του εναγομένου ότι ο αλλοδαπός (τραυματισθείς ή θανατωθείς) εστερείτο άδειας εργασίας ή διαμονής. Η απόφαση απέδωσε κρίσιμη σημασία στην πραγματική δυνατότητα κτήσεως εισοδημάτων ανεξάρτητα από την ακυρότητα ελλείψει αδειας της συμβάσεως εργασίας. Ακολούθησαν κι άλλες αποφάσεις όπως η ΑΠ 1559/2005, ΑΠ 1155/2007. Την άποψη αυτή πλέον ακολουθούν έκτοτε τα δικαστήρια ουσίας.

Σε περίπτωση απρόβλεπτης επιδείνωσης της σωματικής βλάβης και άσκησης δεύτερης αγωγής το δικαστήριο της δεύτερης αγωγής δεν δεσμεύεται από το δεδικασμένο που παράγεται από την τελεσίδικη απόφαση σχετικώς με τη χρονική διάρκεια της ανικανότητας προς εργασία. Ο ισχυρισμός περί απρόβλεπτης

επιδείνωσης δεν συνιστά στοιχείο της βάσεως της αγωγής, αλλά αποτελεί μεταγενέστερο στοιχείο, του οποίου η προβολή και η απόδειξη οδηγεί σε ανατροπή του δεδικασμένου (βλ. έτσι ΑΠ 2272/2009 ΝοΒ 2010,1468). Σε περίπτωση τραυματισμού της συζύγου φορέας της σχετικής αξιώσεως αποζημιώσεως δεν είναι μόνο η τραυματισθείσα σύζυγος η οποία εφεξής δεν μπορεί να προσφέρει υπηρεσίες στο συζυγικό οίκο, αλλά και ο αντανακλαστικά θιγόμενος ενάγων σύζυγος. Τελος όπως αναφέρθηκε παραπάνω με τις εν λόγω αξιώσεις μπορούν να σωρευθούν και αξίωση χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης καθώς και η αξίωση του άρθρου 931 ΑΚ

- **Αξίωση καταβολής αποζημιώσεως συνεπεία θανατώσεως (ΑΚ 928 – ΑΚ 932)**

Σε περίπτωση που επήλθε ο θάνατος κάποιου προσώπου σε αυτοκινητικό ατύχημα οι αξιώσεις που γεννώνται είναι οι εξής:

α) νοσήλια για το διάστημα από τον τραυματισμό μέχρι το θάνατο
β) έξοδα κηδείας: μόνο η δαπάνη που αναφέρεται στην πράξη της ταφής και στην τελετή και είναι ανάλογη με την κοινωνική θέση του θανατωθέντος (πχ. αγορά φέρετρου, λουλουδιών, δικαιώματα γραφείου κηδειών κλπ – όχι όμως η δαπάνη για τέλεση μνημοσύνων, για περιποίηση του τάφου ή αγορά πένθιμων ενδυμάτων, οι καταθέσεις στεφάνων, η δαπάνη μεταφοράς των οικείων στον τόπο της επικηδείας τελετής). Δικαιούχος της σχετικής αξίωσης είναι αυτός που τα κατέβαλε ή όποιος κατά νόμο υποχρεούται σε διατροφή του θανατωθέντος, ενώ αν ο τελευταίος διατρεφόταν ο ίδιος από τα εισοδήματα της εργασίας ή περιουσίας του, δικαιούχοι καθίστανται οι κληρονόμοι του (ΑΚ 1831). γ) αποζημίωση για στέρηση υπηρεσιών: δικαιούνται οι γονείς από τη θανάτωση τέκνου και η σύζυγος από τη θανάτωση του συζύγου
δ) αποζημίωση για στέρηση διατροφής ή συνεισφοράς. Ο υπόχρεος σε αποζημίωση οφείλει αποκατάσταση της νόμιμης διατροφής και όχι εκείνης που πράγματι παρεχόταν. Συνεπώς είναι αδιάφορο αν ο θανατωθείς από ελευθεριότητα παρείχε διατροφή μεγαλύτερη από τη νόμιμη ή δεν παρείχε καθόλου διατροφή. Η αποζημίωση για στέρηση διατροφής προσδιορίζεται χωριστά για κάθε δικαιούχο αυτής δεδομένου ότι δεν αποτελούν δανειστές εις ολόκληρον. Με τις διατάξεις των

άρθ. 1389, 1390 και 1485 ΑΚ καθιερώνεται η ισότιμη και αναλογική συμβολή των συζύγων στην κάλυψη των οικογενειακών αναγκών. Ισότιμη όμως συμβολή δεν νοείται μαθηματική ισότητα συνεισφορών, γιατί αυτή προϋποθέτει ισότητα δυνάμεων, αλλά σημαίνει συμβολή καθενός των συζύγων ανάλογα με τις δυνάμεις του. Για τον υπολογισμό δε του ποσού της διατροφής που δικαιούται ο επιζών σύζυγος δεν απαιτείται η εφαρμογή συγκεκριμένου μαθηματικού υπολογισμού και η παράθεση στην απόφαση μαθηματικών πράξεων, αλλά το δικαστήριο καθορίζει αυτό με βάση τις δυνάμεις των συζύγων, στις οποίες περιλαμβάνεται και η αποτίμηση των εισφερομένων προσωπικών υπηρεσιών (ΑΠ 1965/2008). Περαιτέρω ο εμμέσως ζημιωθείς λόγω στερήσεως της διατροφής οφείλει κατά την ΑΚ 300 να λάβει όλα τα δυνατά μέτρα προς αποτροπή ή μείωση της ζημίας. Επομένως η χήρα η οποία διαρκούντος του γάμου ασχολείτο με τα οικιακά έχει την υποχρέωση να μειώσει τη ζημία της από το θάνατο του συζύγου της εργαζόμενη σε εργασία ανάλογη με τις ικανότητες της και την κοινωνική της θέση. Λαμβάνονται υπόψη ηλικία, ικανότητες, τυχόν ύπαρξη τέκνων και λοιπές βιοτικές σχέσεις (βλ. έτσι ΑΠ 788/2010 Επ. Δικ. Ι. Α 2010,407 επ.

Περαιτέρω γεννάται αξίωση για χρηματική ικανοποίηση λόγω ψυχικής οδύνης (ΑΚ 932). Η αξίωση αυτή δεν προϋποθέτει κατ' ανάγκη αποζημίωση για περιουσιακή ζημία. Μπορεί να ζητηθεί όχι μόνο για παρελθούσα ψυχική οδύνη αλλά και για μέλλουσα (πχ. θανάτωση του πατέρα νηπίου τέκνου). Ειδικότερα, έννοια «οικογένειας» - δικαιούχοι ψυχικής οδύνης (περιπτωσιολογικά από τη νομολογία): κατά το άρθρο 932 εδ. 3 ΑΚ, σε περίπτωση θανάτωσης προσώπου, η χρηματική ικανοποίηση μπορεί να επιδικασθεί στην οικογένεια του θύματος, λόγω ψυχικής οδύνης. Στη διάταξη αυτή δεν γίνεται προσδιορισμός της έννοιας του όρου "οικογένεια του θύματος", προφανώς γιατί ο νομοθέτης δεν θέλησε να διαγράψει δεσμευτικώς τα όρια ενός θεσμού, ο οποίος, ως εκ της φύσεως του, υφίσταται αναγκαίως τις επιδράσεις εκ των κοινωνικών διαφοροποιήσεων κατά τη διαδρομή του χρόνου. Κατά την αληθή, όμως, έννοια της εν λόγω διατάξεως, που απορρέει από τον σκοπό της θεσπίσεως της, στην οικογένεια του θύματος περιλαμβάνονται οι εγγύτεροι και στενώς συνδεόμενοι συγγενείς του θανατωθέντος, που δοκιμάσθηκαν ψυχικά από

την απώλεια του και προς ανακούφιση του ηθικού πόνου αυτών στοχεύει η διάταξη αυτή, αδιαφόρως αν συζούσαν μαζί του ή διέμεναν χωριστά [σημαντική ως προς τον προσδιορισμό της έννοιας «οικογένεια» και τον καθορισμό των δικαιούχων ψυχικής οδύνης η ΟΛΑΠ 21/2000]. Στους δικαιούχους περιλαμβάνονται : οι γονείς, τα τέκνα, τα αδέρφια (αμφιθαλή – ετεροθαλή), θετοί γονείς, θετά τέκνα, ανιόντες (παππούς – γιαγιά), εγγόνια, ο/η σύζυγος, οι συγγενείς εξ αγχιστείας μόνο του πρώτου βαθμού (ήτοι ο πεθερός, η πεθερά, η νύφη από υιό και ο γαμβρός από θυγατέρα), η μητριά του θύματος, η εν διαστάσει σύζυγος, εφόσον αποδειχτεί ότι αυτή πράγματι υπέστη ψυχική οδύνη από το θάνατο του συζύγου της, το κυοφορούμενο εφόσον γεννηθεί ζωντανό για τη μέλλουσα ψυχική του οδύνη, ο μνηστήρας/η μνηστή. Σύμφωνα με άλλη άποψη στη διάταξη του άρθρου 932 εδ 3 ΑΚ δεν γίνεται προσδιορισμός της έννοιας του όρου "οικογένεια του θύματος", προφανώς γιατί ο νομοθέτης, δεν θέλησε να διαγράψει δεσμευτικώς τα όρια του θεσμού αυτού. Κατά την αληθή, όμως, έννοια της εν λόγω διατάξεως, που απορρέει από τον σκοπό της θεσπίσεώς της στην οικογένεια του θύματος περιλαμβάνονται οι εγγύτεροι και στενώς συνδεόμενοι συγγενείς του θανατωθέντος, που δοκιμάσθηκαν ψυχικά από την απώλειά του και προς ανακούφιση του ηθικού πόνου αυτών στοχεύει η διάταξη αυτή, αδιαφόρως αν συζούσαν μαζί του ή διέμεναν χωριστά. Οι εν λόγω δικαιούχοι πρέπει να καθορίζονται με βάση τις διατάξεις των άρθρων 57 εδ.2 και 59 ΑΚ, που εγγύτερα προσεγγίζουν το ζήτημα και με τις οποίες καθορίζονται περιοριστικά τα πρόσωπα, που δικαιούνται να ζητήσουν την προστασία της προσωπικότητας του αποθανόντος προσώπου και την επιδίκαση χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης.(Ολ.ΑΠ 21/2000, ΑΠ 731/2005, ΑΠ 319/2006, ΑΠ 581/2010), επομένως δεν περιλαμβάνονται στους δικαιούχους: τα πρώτα ξαδέλφια, οι σύζυγοι των αδελφών, οι θείοι, οι ανεψιοί, τα τέκνα των ανεψιών, αδιαφόρως αν υπάρχουν κι άλλοι εγγύτεροι συγγενείς ή αν αυτοί είναι οι μόνοι επιζώντες ή αν συμβιούσαν με το θύμα ή αν διατηρούσαν με τον θανατωθέντα αδελφικές σχέσεις, τα πρόσωπα που συζούν σε ελεύθερη ένωση. Το δικαίωμα χρηματικής ικανοποίησης λόγω ψυχικής οδύνης είναι αυτοτελές και δεν συνδέεται με την κληρονομική ιδιότητα. Έτσι είναι δυνατό πρόσωπο που δεν είναι κληρονόμος (πχ μητέρα του θύματος λόγω εξ αδιαθέτου κληρονομικής διαδοχής από το σύζυγο και τα τέκνα) να είναι δικαιούχος χρηματικής ικανοποίησης λόγω

ψυχικής οδύνης. Σε περίπτωση θανάτωσης αλλοδαπού υπηκόου, συνεπεία αδικήματος διαπραχθέντος στην Ελλάδα, για το ζήτημα αν κάποιος ανήκει στην οικογένεια του θύματος και εντεύθεν έχει αξίωση χρηματικής ικανοποίησης, λόγω ψυχικής οδύνης, και νομιμοποιείται στη δικαστική επιδίωξή της έχει εφαρμογή η διάταξη του άρθρου 26 ΑΚ και επομένως το ζήτημα αυτό κρίνεται κατά το ελληνικό ουσιαστικό δίκαιο (Ολ ΑΠ 10/2011, ΑΠ 1308/2015). Μόνο δε στην περίπτωση εκείνη που αμφισβητηθεί, στη συνέχεια, μια από τις πιο πάνω συγγενικές ιδιότητες, όσο έχει σχέση με την ύπαρξη ή την εγκυρότητα της σχέσης εκείνης, από την οποία προέρχεται η ιδιότητα αυτή (π.χ η ύπαρξη ή όχι γάμου ή συγγενικής σχέσης γονέα και τέκνου), τότε πλέον καθίσταται αναγκαία η εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 13, 14, 17-24 του ΑΚ (κατά περίπτωση), για να κριθεί, αναλόγως, το εάν ο ενάγων έχει τελικώς την ιδιότητα του συζύγου ή του τέκνου, του πατέρα ή του παππού του θανατωθέντος.

Τελειώνοντας αισθάνομαι την ανάγκη να σας ευχαριστήσω για την προσοχή σας και την υπομονή σας να με ακούσετε.

Ευχαριστώ

Επιτροπή Επαγγελματικής Κατάρτισης και Επιμόρφωσης Δικηγόρων ΔΣΘ

ΕΚΔΗΛΩΣΗ:

**« Επίκαιρα θέματα στο δίκαιο
της αποζημίωσης από
τροχαία ατυχήματα »**

*Εισηγήτρια : Τζίβα Έφη,
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Νομικής
ΑΠΘ*

*Οι τελευταίες
νομολογιακές εξελίξεις
στο ζήτημα του
Επικουρικού Κεφαλαίου*

- **Σχετικές νομοθετικές ρυθμίσεις**
- Άρθρα 16-25 του κωδ.ν. 489/1976 όπως κωδικοποιήθηκε με το πδ 237/1986 και κυρίως τροποποιήσεις από το άρθρο 4 του Ν. 4092/2012

1. Το Επικουρικό Κεφάλαιο είναι υποχρεωμένο να καταβάλει στα πρόσωπα που ζημιώθηκαν την κατά την παράγραφο 2 του άρθρου αυτού αποζημίωση λόγω θανάτωσης ή σωματικών βλαβών ή υλικών ζημιών από αυτοκινητιστικά ατυχήματα όταν:

α) Αυτός που υπέχει ευθύνη παραμένει άγνωστος. Στην περίπτωση αυτή όμως δεν υπάρχει υποχρέωση αποζημίωσης λόγω υλικών ζημιών, εκτός αν προκλήθηκαν συγχρόνως και σωματικές βλάβες που απαιτούν νοσοκομειακή περίθαλψη, εφόσον έχει επιληφθεί αστυνομική αρχή και η περίθαλψη αυτή διήρκησε τουλάχιστον για χρονικό διάστημα πέντε ημερών σε δημόσιο νοσοκομείο ή ιδιωτικό θεραπευτήριο.

β) Το ατύχημα προήλθε από αυτοκίνητο ως προς το οποίο δεν έχει εκπληρωθεί η κατά το άρθρο 2 υποχρέωση.

Εξαιρούνται της αποζημίωσης τα πρόσωπα που επιβιβάσθηκαν με την θέλησή τους στο όχημα που προκάλεσε την ζημία, εφόσον το Επικουρικό Κεφάλαιο αποδείξει ότι γνώριζαν ότι το όχημα δεν ήταν ασφαλισμένο

γ. Ο ασφαλιστής πτώχευσε ή η σε βάρος του εκτέλεση απέβη άκαρπη ή ανακλήθηκε η άδεια λειτουργίας ασφαλιστικής επιχείρησης ένεκα παραβάσεως νόμου.

Στην περίπτωση αυτή, το Επικουρικό Κεφάλαιο έχει δικαίωμα αναγωγής κατά του διαμεσολαβήσαντος στην ασφάλιση προσώπου μέχρι του ισόποσου σε δραχμές των "1.500 ευρώ", εκτός αν αυτός αποδείξει ότι δεν γνώριζε ούτε μπορούσε να γνωρίζει, οσηδήποτε επιμέλεια και αν είχε επιδείξει, την επικείμενη πτώχευση ή ανάκληση. Ο παραπάνω περιορισμός της ευθύνης του διαμεσολαβήσαντος δεν ισχύει, αν αυτός ενήργησε με δόλο. Επίσης, στην ως άνω περίπτωση το Επικουρικό Κεφάλαιο έχει ίδια αξίωση κατά του αντασφαλιστή για τις υποχρεώσεις του προς την ασφαλιστική επιχείρηση που προκύπτουν από την αντασφαλιστική σύμβαση αστικής ευθύνης από χερσαία οχήματα.

δ. Το ατύχημα προήλθε από ορισμένους τύπων οχημάτων ή ορισμένα οχήματα με ειδική πινακίδα κυκλοφορίας και των οποίων η ευθύνη δεν είχε καλυφθεί σύμφωνα με το άρθρο 2 του παρόντος. Στην περίπτωση αυτή το Επικουρικό Κεφάλαιο, το οποίο αποζημίωσε ζημία που προκλήθηκε από όχημα ειδικού τύπου ή με ειδική πινακίδα κυκλοφορίας άλλου κράτους - μέλους, έχει δικαίωμα αναγωγής κατά του αντίστοιχου Επικουρικού Κεφαλαίου του τόπου συνήθους στάθμευσης του οχήματος.

2. Η αποζημίωση που καταβάλλει το Επικουρικό Κεφάλαιο για χρηματικές ικανοποιήσεις λόγω ψυχικής οδύνης δεν μπορεί να υπερβεί το ποσό των 6.000 ευρώ για κάθε δικαιούχο. Η αποζημίωση για τα εδάφια α` και β` της προηγούμενης παραγράφου του παρόντος άρθρου δεν μπορεί να υπερβεί τα κατά το άρθρο 6 παράγραφος 5 κατώτατα όρια ασφαλιστικών ποσών του χρόνου του ατυχήματος.

Στις περιπτώσεις του εδαφίου γ` της προηγούμενης παραγράφου το συνολικό ποσό για την αποζημίωση καταβάλλεται σύμφωνα με τα ακόλουθα:

α) για αποζημίωση ύψους έως 4.000 ευρώ καταβάλλεται συνολικό ποσόν ίσο προς το 90% αυτής,

β) για αποζημίωση ύψους από 4.001 έως 10.000 ευρώ καταβάλλεται συνολικό ποσόν ίσο προς το 87,5% αυτής, με κατώτατο όριο 3.600 ευρώ,

γ) για αποζημίωση ύψους από 10.001 έως 30.000 ευρώ καταβάλλεται συνολικό ποσόν ίσο προς το 85% αυτής, με κατώτατο όριο 8.750 ευρώ,

δ) για αποζημίωση ύψους από 30.001 έως 60.000 ευρώ καταβάλλεται συνολικό ποσόν ίσο προς το 80% αυτής, με κατώτατο όριο 25.000 ευρώ,

ε) για αποζημίωση ύψους από 60.001 έως 100.000 ευρώ καταβάλλεται συνολικό ποσόν ίσο προς το 70% αυτής, με κατώτατο όριο 48.000 ευρώ,

στ) για αποζημιώσεις το ύψος των οποίων υπερβαίνει τις 100.000 ευρώ καταβάλλεται συνολικό ποσόν ίσο με το 70% αυτής, με ανώτατο όριο τις 100.000 ευρώ.

- Το Επικουρικό Κεφάλαιο υποχρεούται στην καταβολή αποζημίωσης και πέραν των 100.000 ευρώ σε πρόσωπα που ζημιώθηκαν με αναπηρία, η φύση και ο βαθμός της οποίας, καθώς και το ύψος αποζημίωσης, θα οριστούν με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας, που εκδίδεται μετά από γνώμη του Κέντρου Πιστοποίησης Αναπηρίας (ΚΕΠΑ). Η ανωτέρω γνώμη διατυπώνεται εντός 30 ημερών από την περιέλευση στο ΚΕΠΑ του σχετικού αιτήματος του Υπουργού Οικονομικών. Σε περίπτωση άπρακτης της προθεσμίας των 30 ημερών, η κοινή υπουργική απόφαση εκδίδεται χωρίς τη γνώμη αυτή.
- Η ρύθμιση της παρούσας παραγράφου καταλαμβάνει και τις ήδη γεγεννημένες αξιώσεις κατά του Επικουρικού Κεφαλαίου, χωρίς πάντως να θίγει αξιώσεις που έχουν επιδικαστεί με οριστική δικαστική απόφαση.

3. Στις περιπτώσεις της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου το ζημιωθέν πρόσωπο έχει ίδια αξίωση κατά του Επικουρικού Κεφαλαίου, όχι όμως και κατά των μελών αυτού.

Το Επικουρικό Κεφάλαιο με βάση τις πληροφορίες που του παρέχει το θύμα και έπειτα από σχετική αίτηση αυτού, υποχρεούται να του δώσει αιτιολογημένη απάντηση σχετικά με την καταβολή ή μη αποζημίωσης (84/5/ΕΟΚ αρ. 1 παραγρ. 4).

Ωστόσο δεν επιτρέπεται στο Επικουρικό Κεφάλαιο να απαιτεί, προκειμένου να καταβάλει την αποζημίωση, να αποδείξει το θύμα καθ' οιονδήποτε τρόπο, ότι το υπεύθυνο για το ατύχημα μέρος δεν είναι σε θέση ή αρνείται να πληρώσει. (90/232/ΕΟΚ αριθ. 3).

Το προηγούμενο εδάφιο δεν εφαρμόζεται στις περιπτώσεις που το Ελληνικό Γραφείο Διεθνούς Ασφάλισης καταβάλλει αποζημιώσεις σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος σε αλλοδαπά Γραφεία Διεθνούς Ασφάλισης για ατυχήματα που συμβαίνουν εκτός Ελλάδος.

Σε περίπτωση διαφοράς μεταξύ του Επικουρικού Κεφαλαίου και του ασφαλιστή αστικής ευθύνης για το ποιος πρέπει να αποζημιώσει το θύμα για σωματικές βλάβες, που προκαλούνται από όχημα αγνώστων στοιχείων ή για υλικές ζημιές και σωματικές βλάβες ανασφάλιστου οχήματος, το Επικουρικό Κεφάλαιο υποχρεούται σε πρώτη φάση να αποζημιώσει το θύμα.

- Αν τελικά αποφασισθεί ότι ο ασφαλιστής αστικής ευθύνης θα έπρεπε να έχει καταβάλει την αποζημίωση εξ ολοκλήρου ή εν μέρει, ο ασφαλιστής αστικής ευθύνης θα επιστρέψει το οφειλόμενο ποσό στο Επικουρικό Κεφάλαιο που την κατέβαλε. (90/232/ΕΟΚ αριθ. 4).

6. Οι αποζημιώσεις που καταβάλλει το Επικουρικό Κεφάλαιο σε δικαιούχους ασφαλισματος αστικής ευθύνης από την κυκλοφορία αυτοκινήτων απαλλάσσονται τέλους χαρτοσήμου.

7. Το Επικουρικό Κεφάλαιο είναι υποχρεωμένο να καταβάλει τις αποζημιώσεις που απαιτούνται από τους οργανισμούς αποζημίωσης των κρατών μελών, μέχρι του ποσού που έχει καταβληθεί σε μόνιμους κατοίκους των κρατών αυτών λόγω ζημιών που προκλήθηκαν:

α) από αυτοκίνητα που έχουν ως τόπο συνήθους στάθμευσης την Ελλάδα και είναι ανασφάλιστα,

β) από αυτοκίνητα αγνώστων στοιχείων και τα ατυχήματα έχουν συμβεί στην Ελλάδα,

γ) από ανασφάλιστα οχήματα τρίτων χωρών, των οποίων τα εθνικά Γραφεία Διεθνούς Ασφάλισης έχουν προσχωρήσει στο σύστημα πράσινης κάρτας και για ατυχήματα που έχουν συμβεί στην Ελλάδα.

Το Επικουρικό Κεφάλαιο με την καταβολή των ανωτέρω αποζημιώσεων υποκαθίσταται κατ' αναλογία σύμφωνα με την παρ. 4 του παρόντος άρθρου.

8. Η αγωγή κατά του Επικουρικού Κεφαλαίου είναι παραδεκτή, μόνον αν ο ενάγων έχει υποβάλει προ της άσκησης της στο Επικουρικό Κεφάλαιο έγγραφη αίτηση αποζημίωσης, με συνημμένα τα έγγραφα που αποδεικνύουν την απαίτηση του. Το Επικουρικό Κεφάλαιο είναι υποχρεωμένο να απαντήσει αιτιολογημένα στην αίτηση εντός τριών μηνών από την υποβολή της, σύμφωνα με την παράγραφο 6 του άρθρου 6 του νόμου αυτού. Μετά τη λήψη της απάντησης του Επικουρικού Κεφαλαίου ή την άπρακτη παρέλευση της ως άνω προθεσμίας, ο παθών δύναται να ασκήσει αγωγή κατά του Επικουρικού Κεφαλαίου.

4. Το Επικουρικό Κεφάλαιο με την καταβολή της αποζημίωσης, υποκαθίσταται σε όλα τα εξ'αιτίας του ατυχήματος δικαιώματα του προσώπου που ζημιώθηκε, έναντι του υπόχρεου προς αποζημίωση ή του ασφαλιστή αυτού.

Κατ' εξαίρεση στην περίπτωση δ' της παραγράφου 1 το Επικουρικό Κεφάλαιο δεν υποκαθίσταται στα εξ'αιτίας του ατυχήματος δικαιώματα του προσώπου που ζημιώθηκε έναντι του υπόχρεου για αποζημίωση, υποκαθίσταται όμως στο κατά το άρθρο 10 του Ν.Δ. 400/70, "περί ιδιωτικής επιχείρησης ασφάλισης" (ΦΕΚ 10) προνόμιο του ασφαλισμένου. **ΠΡΟΣΟΧΗ τροποποίηση σχετικών διατάξεων με την κατάργηση του Ν. 4364/2016.**

5. Η Αποζημίωση του Επικουρικού Κεφαλαίου περιορίζεται στην συμπλήρωση του ποσού που υποχρεούται να καταβάλει ασφαλιστικό Ταμείο ή άλλος Οργανισμός κοινωνικής ασφάλισης για την αυτή αιτία στο ζημιωθέντα (84/5/ΕΟΚ άρθρο 1 παρ. 4 εδ. α').

- Οι δικαιούχοι αποζημίωσης δύναται να διεκδικήσουν το υπόλοιπο ποσόν της ζημίας από την κοινή εκκαθάριση.
- Οι τόκοι που στις περιπτώσεις της προηγούμενης παραγράφου του παρόντος άρθρου υποχρεούται να καταβάλει το Επικουρικό Κεφάλαιο υπολογίζονται σε κάθε περίπτωση με επιτόκιο έξι τοις εκατό (6%) ετησίως.
- Με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών που εκδίδεται μετά από εισήγηση της Τράπεζας της Ελλάδος, μπορεί να μεταβάλλεται το εν λόγω ποσοστό.
- Οι αξιώσεις αποζημίωσης κατά του Επικουρικού Κεφαλαίου υπόκεινται στην παραγραφή της παραγράφου 2 του άρθρου 10.

- **Νέες ρυθμίσεις με το Ν. 4364/2016**,περί μεταφοράς στο εσωτερικό δίκαιο της Οδηγίας 2009/138/ΕΚ (Solvency II).
- Άρθρο 242 §3. Ο ασφαλιστικός εκκαθαριστής γνωστοποιεί στο Επικουρικό Κεφάλαιο την αναλυτική κατάσταση με τις βεβαιωμένες απαιτήσεις από ασφάλισεις αστικής ευθύνης αυτοκινήτων, καθώς και κάθε επικαιροποίηση αυτής. Το Επικουρικό Κεφάλαιο καταβάλλει αποζημίωση σε κάθε δικαιούχο με βάση την κατάσταση του προηγούμενου εδαφίου και σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο ν.δ.489/1976. Στην περίπτωση αυτή, το Επικουρικό Κεφάλαιο δεν υποκαθίσταται στα εξ' αιτίας του ατυχήματος δικαιώματα του προσώπου που ζημιώθηκε έναντι του υποχρέου για αποζημίωση, υποκαθίσταται όμως, μέχρι του ποσού της αποζημίωσης που κατέβαλε, στο κατ' άρθρο 240 του παρόντος προνόμιο των απαιτήσεων από ασφάλιση.

- Άρθρο 248 §7. Ν 4364/2016
- Επί της περιουσίας της υπό ασφαλιστική εκκαθάριση επιχείρησης ακολουθείται η εξής σειρά προνομίων:
 - α) έξοδα εκκαθάρισης και αμοιβές ασφαλιστικού εκκαθαριστή, εφόσον δεν υπερβαίνουν το 10% της συνολικής περιουσίας της επιχείρησης. Κατά παρέκκλιση του προηγούμενου εδαφίου, με απόφαση της Εποπτικής Αρχής, κατόπιν σχετικής εισήγησης είτε του Εγγυητικού Κεφαλαίου είτε του Επικουρικού Κεφαλαίου είτε και των δύο, κατά περίπτωση, το ποσοστό αυτό δύναται να αναπροσαρμόζεται. Οι ασφαλιστικές εκκαθαρίσεις για τις οποίες το άθροισμα των εξόδων εκκαθάρισης και των αμοιβών των οργάνων εκκαθάρισης μέχρι την 31.12.2015, ισούται ή έχει υπερβεί, σωρευτικά, ποσοστό 10% της συνολικής περιουσίας της επιχείρησης όπως προκύπτει από τον ελεγμένο από νόμιμο ελεγκτή ισολογισμό έναρξης αυτής της επιχείρησης, υποχρεούνται να υποβάλλουν στην Εποπτική Αρχή αίτημα αναπροσαρμογής του ανωτέρω ποσοστού συνοδευόμενο από τα κατάλληλα στοιχεία και δικαιολογητικά. Η Εποπτική Αρχή λαμβάνει απόφαση αναπροσαρμογής του ανωτέρω ποσοστού κατόπιν γνώμης είτε του Επικουρικού Κεφαλαίου είτε του Εγγυητικού Κεφαλαίου, είτε και των δύο, κατά περίπτωση.

- Άρθρο 248 § 9. Το Επικουρικό Κεφάλαιο υπεισέρχεται αυτοδικαίως στις υποχρεώσεις και στα δικαιώματα της υπό ασφαλιστικής εκκαθάρισης ασφαλιστικής επιχείρησης, διαχειρίζεται από κοινού με τον ασφαλιστικό εκκαθαριστή το χαρτοφυλάκιο κλάδου αστικής ευθύνης αυτοκινήτων και υποχρεούται να καταβάλει στον ασφαλιστικό εκκαθαριστή το ποσό που αντιστοιχεί στην αναλογική συμμετοχή του στα έξοδα εκκαθάρισης και στην ικανοποίηση των προνομιακών απαιτήσεων των εργαζομένων, η οποία υπολογίζεται κατά το λόγο της ασφαλιστικής τοποθέτησης του κλάδου αστικής ευθύνης από την κυκλοφορία αυτοκινήτων προς το σύνολο της ασφαλιστικής τοποθέτησης της εταιρείας σε όλους τους κλάδους που ασκούσε. Το τυχόν εναπομένον υπόλοιπο μετά την καταβολή του κατά τα άνω ποσού και την ικανοποίηση των δικαιούχων απαιτήσεων από ασφάλιση, επιστρέφεται στον ασφαλιστικό εκκαθαριστή.

- 10. Η Εποπτική Αρχή μπορεί να επιτρέψει την αποδέσμευση των περιουσιακών στοιχείων που έχουν διατεθεί σε ασφαλιστική τοποθέτηση των λοιπών κλάδων ασφάλισης, πλην του κλάδου ασφάλισης αστικής ευθύνης από χερσαία αυτοκίνητα οχήματα, μετά από αίτημα του ασφαλιστικού εκκαθαριστή. 11. Επιτρέπεται η μεταβίβαση από υπό ασφαλιστική εκκαθάριση επιχείρηση, του συνόλου ή μέρους των απαιτήσεων και των περιουσιακών στοιχείων, που έχουν διατεθεί σε ασφαλιστική τοποθέτηση του κλάδου αστικής ευθύνης από χερσαία αυτοκίνητα οχήματα και τα οποία καλύπτουν τα τεχνικά αποθέματα εκκρεμών ζημιών (μεταβίβαση χαρτοφυλακίου εκκρεμών ζημιών) ύστερα από αίτημα που υποβάλλεται από κοινού από το Επικουρικό Κεφάλαιο και τον ασφαλιστικό εκκαθαριστή και σχετική έγκριση της Εποπτικής Αρχής.....

- Άρθρο 248 §13. Το Επικουρικό Κεφάλαιο επίσης δικαιούται, με ιδιωτικό συμφωνητικό: α) να αναδέχεται από την υπό εκκαθάριση επιχείρηση τυχόν εκκρεμείς οφειλές του κλάδου αστικής ευθύνης από αυτοκίνητα και να καθίσταται ως προς αυτές καθολικός διάδοχος, και β) να παραιτείται από απαιτήσεις του κατά της υπό εκκαθάριση επιχείρησης, με σκοπό τη λήξη της εκκαθάρισης του κλάδου αστικής ευθύνης από αυτοκίνητα.

- Άρθρο 278 του Ν. 4634/2016
- §10. Από την 1η Ιανουαρίου 2016 η παρ. 1 του άρθρου 27β του κ.ν. 489/1976 αντικαθίσταται ως εξής: «1. Το κέντρο πληροφοριών αποτελεί υπηρεσιακή μονάδα του επικουρικού κεφαλαίου ασφάλισης ευθύνης από ατυχήματα αυτοκινήτων του άρθρου 16 του παρόντος.»

- Άρθρο 278 §14. Το δεύτερο και τρίτο εδάφιο της παρ. 2 του άρθρου 20 του π.δ. 237/1986 (Α' 110) όπως ισχύει, τροποποιούνται και αντικαθίστανται ως εξής: «Αναστέλλεται κάθε αναγκαστική εκτέλεση σε βάρος του Επικουρικού Κεφαλαίου, είτε εις χείρας του, είτε εις χείρας τρίτων, από την έναρξη ισχύος του παρόντος μέχρι την 31η Δεκεμβρίου 2018. Απαγορεύεται, επίσης, ο συμψηφισμός των εισφορών των μελών του με τυχόν οφειλές του Επικουρικού Κεφαλαίου προς αυτά.»

- Διεθνές και ενωσιακό δίκαιο σχετικά με την υποχρέωση σύστασης «ταμείου εγγύησης» στο χώρο της υποχρεωτικής ασφάλισης έναντι αστικής ευθύνης που αφορά αυτοκινητικά ατυχήματα.
- Άρθρο 9 του Ν. 4147/1961 με το οποίο η Ελλάδα κύρωσε την αντιστοιχη Ευρωπαϊκή Σύμβαση του Στρασβούργου
- Οδηγία 2009/103/ΕΚ η οποία κωδικοποίησε προγενέστερες Οδηγίες και συγκεκριμένα τις Οδηγίες 72/166/ΕΟΚ, 84/05/ΕΟΚ, 90/232/ΕΟΚ, 2000/26/ΕΚ, 2005/14/ΕΚ.
- Σε αμφότερα τα νομοθετήματα τονίζεται η ανάγκη θέσπισης από τα κράτη ενός οργανισμού ή η λήψη ισοδύναμων μέτρων με σκοπό την αποζημίωση θυμάτων αυτοκινητικών ατυχημάτων που προκαλούνται από ανασφάλιστα οχήματα ή αγνώστων στοιχείων οχήματα

- Νομολογιακές εξελίξεις στο ζήτημα των «νέων» ρυθμίσεων όπως αυτές επήλθαν με το άρθρο 4 § γ του Ν. 4092/2012 και ειδικότερα:
- ο περιορισμός στην καταβαλλόμενη χρηματική ικανοποίηση λόγω ψυχικής οδύνης μέχρι το ποσό των 6.000 ευρώ για κάθε δικαιούχο,
- Υπολογισμός τόκων για κάθε καταβολή από το ΕΚ με επιτόκιο 6%,
- Εφαρμογή της ρύθμισης σε ήδη γεγεννημένες αξιώσεις κατά του ΕΚ όχι όμως σε όσες έχουν επιδικασθεί με οριστική δικαστική απόφαση.

- Αποφάσεις υπέρ της συνταγματικότητας

ΕφΠειρ 593/2014,
ΕφΘεσ 387/2015,
Δ/νη 2015,762

- Αποφάσεις υπέρ της αντισυνταγματικότητας
- ΜΠρΑθήνας 3941/2012, ΕφΙωαννίνων 345/2013 η οποία οδήγησε στην έκδοση της ΑΠ 1025/2015 Δ. Τμήμα,
- ΜΠρΚατερίν. 31/2013, ΜΠρΠατρών 27/2014, ΜΠρΠειρ1767/2014,
- ΕιρΘεσ 4517/2015

Αποφάσεις του ΔΕΕ σχετικές με το ζήτημα σύστασης οργανισμού αντίστοιχου με το Ε.Κ.

Απόφαση της 24^{ης} Οκτωβρίου 2013, Vitālijs Drozdovs, κατά Baltikums AAS, C-277/12,
Απόφαση της 24^{ης} Οκτωβρίου 2013 Katarína Haasová κατά Rastislav Petřík, Blanka Holingová, C-22/12.

- Στην πρώτη απόφαση το ΔΕΕ αποφάνθηκε ότι :
- 1. Τα άρθρα 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 72/166/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 24ης Απριλίου 1972, περί εναρμονίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών των σχετικών με την ασφάλιση της αστικής ευθύνης που προκύπτει από την κυκλοφορία αυτοκινήτων οχημάτων και με τον έλεγχο της υποχρεώσεως προς ασφάλιση της ευθύνης αυτής, και 1, παράγραφοι 1 και 2, της δεύτερης οδηγίας 84/5/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 30ής Δεκεμβρίου 1984, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών των σχετικών με την ασφάλιση της αστικής ευθύνης που προκύπτει από την κυκλοφορία αυτοκινήτων οχημάτων, έχουν την έννοια ότι η υποχρεωτική ασφάλιση αστικής ευθύνης που απορρέει από την κυκλοφορία οχημάτων πρέπει να καλύπτει τη χρηματική ικανοποίηση για μη υλικές βλάβες που έχουν υποστεί οι συγγενείς προσώπων που σκοτώθηκαν σε τροχαίο ατύχημα στον βαθμό που η καταβολή της εν λόγω ικανοποιήσεως προβλέπεται, κατά το εφαρμοστέο στην υπόθεση της κύριας δίκης εθνικό δίκαιο, στο πλαίσιο της αστικής ευθύνης του ασφαλισμένου.

- 2. Τα άρθρα 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 72/166 και 1, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 84/5 έχουν την έννοια ότι αντίκεινται σε διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας κατά τις οποίες η υποχρεωτική ασφάλιση αστικής ευθύνης που προκύπτει από την κυκλοφορία οχημάτων καλύπτει τη χρηματική ικανοποίηση για μη υλικές βλάβες, η οποία, κατά την εθνική νομοθεσία περί αστικής ευθύνης, οφείλεται σε περίπτωση θανάτου στενών συγγενών σε τροχαίο ατύχημα μόνον έως ορισμένο ποσό, χαμηλότερο από αυτά που ορίζει το άρθρο 1, παράγραφος 2, της οδηγίας 84/5.

- Στη δεύτερη υπόθεση το ΔΕΕ όμοια αποφάνθηκε ότι:
- Στο πλαίσιο των σχετικών, με την ασφάλιση αστικής ευθύνης από την κυκλοφορία αυτοκινήτων οχημάτων Οδηγίων, προκύπτει ότι η υποχρεωτική ασφάλιση αστικής ευθύνης που απορρέει από την κυκλοφορία οχημάτων πρέπει να καλύπτει τη χρηματική ικανοποίηση για μη υλικές βλάβες που έχουν υποστεί οι συγγενείς προσώπων που σκοτώθηκαν σε τροχαίο ατύχημα, στον βαθμό που η καταβολή της εν λόγω ικανοποίησης προβλέπεται, κατά το εφαρμοστέο στην υπόθεση της κύριας δίκης εθνικό δίκαιο, στο πλαίσιο της αστικής ευθύνης του ασφαλισμένου.

ΑΠ 1025/2015 (ΝΟΜΟΣ, ΕΕμπΔ 2015,653, ΧρΙΔ 2015/603) εν αναμονή
της απόφασης της Ολομέλειας.

- Η συγκεκριμένη απόφαση εκδόθηκε ύστερα από την άσκηση αναίρεσης από το Επικουρικό Κεφάλαιο κατά της οριστικής απόφασης του Εφλιωάννινων 345/2012 με την ιδιότητα του ως ειδικού εκ του νόμου διαδόχου ασφαλιστικής εταιρίας, της οποίας ανακλήθηκε οριστικά η άδεια λειτουργίας.
- Οι αναιρεσίβλητοι ήταν συγγενείς θύματος αυτοκινητικού ατυχήματος που συνέβη την 1.5.2008 και για την αποκατάσταση της ψυχικής οδύνης των οποίων το Εφετείο δεχόμενο σχετικές εφέσεις και αντεφέσεις κατά της πρωτόδικης απόφασης ΜονΠρ'Άρτας 74/2010 και δικάζον κατ' ουσία την υπόθεση θεώρησε τις σχετικές διατάξεις του ν. 4092/2012 , που ίσχυαν κατά το χρόνο έκδοσης της εφετειακής απόφασης ανίσχυρες ως αντίθετες στο σύνταγμα
- (άρθρο 25 § 1 εδ. δ και άρθρο 4 σχετικά με το ευνοϊκό επιτόκιο του 6%), στο ενωσιακό δίκαιο (Οδηγία 84/5/ΕΟΚ), στο άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ

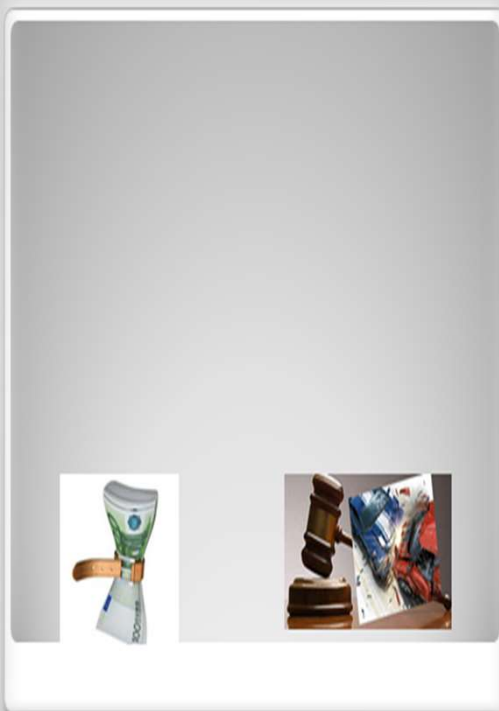
- Χαρακτηριστικό στοιχείο της μεγάλης σημασίας που έχει το όλο ζήτημα είναι η πρόσθετη παρέμβαση υπέρ του αναιρεσιέοντος ΕΚ της Ένωσης Ασφαλιστικών Εταιριών Ελλάδος, όπως και η πρόσθετη παρέμβαση υπέρ των αναιρεσιβλήτων των Δικηγορικών Συλλόγων Αθηνών, Θεσσαλονίκης και Πατρών στο πλαίσιο του άρθρου 90 περ. ζ του Κώδικα Δικηγόρων (Ν. 4194/2013) το οποίο προβλέπει τη δυνατότητα των Δικηγορικών Συλλόγων της χώρας να ασκούν παρεμβάσεις ενώπιον δικαστηρίων για κάθε ζήτημα εθνικού, κοινωνικού, πολιτισμικού, οικονομικού ενδιαφέροντος και περιεχομένου που ενδιαφέρει τα μέλη και το δικηγορικό σώμα και την κοινωνία γενικότερα.

- Το Ανώτατο Δικαστήριο, με πλειοψηφία, δέχθηκε την αιτιολογία του Εφετείου, τασσόμενο με τον τρόπο αυτό υπέρ της αντισυνταγματικότητας και αντίθεσης στο ενωσιακό δίκαιο και την ενωσιακή νομολογία των ρυθμίσεων του Ν. 4092/2012, παρά την αντίθετη εισήγηση του Αρεοπαγίτη κ. Χατζηπαναγιώτη ο οποίος υποστήριζε την ακριβώς αντίθετη άποψη, ενώ εκφράσθηκε και η άποψη από τον εισηγητή και από ένα ακόμη μέλος ότι θα έπρεπε να αντικατασταθεί το αιτιολογικό της προσβαλλόμενης εφετειακής απόφασης καθώς κρίνεται ότι δεν τυγχάνουν εφαρμογής στη συγκεκριμένη υπόθεση οι νέες ρυθμίσεις και κατά συνέπεια δεν θα έπρεπε να επιληφθεί το Εφετείο των ζητημάτων της αντισυνταγματικότητας. Την άποψη αυτή στήριξαν οι δύο δικαστές στο γεγονός ότι όταν το δικάσαν Εφετείο, δεχόμενο την έφεση και αντέφεση, εξαφάνισε την πρωτόδικη απόφαση και προχώρησε στην κατ' ουσία εκδίκαση της υπόθεσης όφειλε να εφαρμόσει το νόμο που ίσχυε όταν δημοσιεύθηκε η πρωτόδικη απόφαση (άρθρο 533 § 2 ΚΠολΔ) που δεν ήταν ο Ν. 4092/2012, αλλά οι προηγούμενες σχετικές ρυθμίσεις των άρθρων του κ.ν. 489/1976, που δεν περιείχαν τους σχετικούς περιορισμούς στο ζήτημα της ψυχικής οδύνης.

- Έτσι λοιπόν ο ΑΠ (Δ' Τμήμα αυτού) με την απόφασή του που εκδόθηκε στις 29.5.2015 και δημοσιεύθηκε στις 16.7.2016 οδηγείται στην παραπομπή του ζητήματος της συνταγματικότητας ή μη των διατάξεων του Ν. 4092/2012 στην Ολομέλεια

- Η αιτιολογία που έγινε δεκτή από το Εφετείο και την πλειοψηφία του ΑΠ αναφορικά με την οριοθέτηση της οφειλόμενης αποζημίωσης για ψυχική οδύνη στο ποσό των 6.000 ευρώ είναι ότι η διάταξη αυτή του Ν. 4092/2012 προσκρούει ευθέως στην ενωσιακή ρύθμιση, επιβεβαιωθείσα και από την αντίστοιχη νομολογία, που υποχρεώνει τα κράτη μέλη να ιδρύουν ή να εγκρίνουν οργανισμό, η αποστολή του οποίου είναι να αποζημιώνει, εντός των ορίων της υποχρεωτικής ασφάλισης, υλικές ή σωματικές βλάβες που προκαλούνται από οχήματα αγνώστων στοιχείων ή για τα οποία δεν έχει εκπληρωθεί η υποχρέωση ασφάλισης....

- Παράλληλα είναι ρύθμιση που έρχεται σε αντίθεση με το Σύνταγμα και ειδικότερα με την αρχή της αναλογικότητας, γιατί η συγκεκριμένη νομοθετική παρέμβαση για τη «σωτηρία» του ΕΚ δεν είναι πρόσφορη, ούτε αναγκαία, καθώς υπήρχαν άλλα μέτρα λιγότερα επαχθή για την επίτευξη του σκοπού αυτού, όπως εξυγίανση των οικονομικών του ΕΚ, περιορισμός των δαπανών του, έκτακτη κρατική επιδότηση

- Πρόκειται περαιτέρω για ρύθμιση αντίθετη με το άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, που έχει αυξημένη έναντι των νόμων ισχύ και προστατεύει τα αποκαλούμενα περιουσιακά δικαιώματα και τα κεκτημένα οικονομικά συμφέροντα, στην έννοια των οποίων περιλαμβάνονται και ενοχικά περιουσιακά δικαιώματα και ειδικότερα απαιτήσεις, είτε αναγνωρισμένες με δικαστική ή διαιτητική απόφαση, είτε γεννημένες κατά το εθνικό δίκαιο και δυνάμενες να ικανοποιηθούν δικαστικά με την προσφυγή στο δικαστήριο (ΟΛΑΠ 6/2007).
- Όσον αφορά το ευνοϊκό για το ΕΚ επιτόκιο που εισάγεται από την αντίστοιχη ρύθμιση του Ν. 4092/2012 είναι ρύθμιση αντίθετη στο άρθρο 4 § 1 του Συντάγματος περί ισότητας των Ελλήνων και αντίστοιχα στο άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ καθώς ενέχει προσβολή της περιουσίας του παθόντος, χωρίς συνδρομή λόγων δημοσίου συμφέροντος.

- Η αντίθετη άποψη, όπως εκφράσθηκε εν προκειμένω από την αντίθετη εισήγηση του Αρεοπαγίτη κ. Χατζηπαναγιώτη, η οποία απηχεί και τις αντίστοιχα υποστηρικθείσες απόψεις στη θεωρία αλλά και στις αποφάσεις που δέχονται τη συνταγματικότητα των ρυθμίσεων για το ΕΚ και τη συμβατότητά τους με το ενωσιακό δίκαιο στηρίζεται στα ακόλουθα επιχειρήματα:
- Οι σχετικές επιταγές του ενωσιακού νομοθέτη αφορούν μόνο την περίπτωση ανασφάλιστου ή αγνώστων στοιχείων οχήματος και όχι την περίπτωση ανάκλησης της άδειας της ασφαλιστικής επιχείρησης ή της πτώχευσής του, περίπτωση που υπήρξε επιλογή του έλληνα νομοθέτη να την συμπεριλάβει στο άρθρο 19 του κ.ν. 489/76.
- Το ΕΚ σύμφωνα με το ελληνικό δίκαιο, αν και συνιστά νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, στην ουσία αποτελεί φορέα κοινωνικής ασφάλισης, καθώς επιτελεί σκοπούς δημοσίου συμφέροντος, γεγονός που δικαιολογεί τη λήψη ειδικών μέτρων για την ενίσχυση της αποστολής του αυτής.

- Ο ποσοτικός περιορισμός της χρηματικής ικανοποίησης δεν έρχεται σε αντίθεση με τις σχετικές επιταγές του ενωσιακού νομοθέτη καθώς δεν πρόκειται για το ίδιο το θύμα του ατυχήματος αλλά για τους συγγενείς του, για την ικανοποίηση των οποίων δεν κάνει λόγο η αντίστοιχη κωδικοποιητική Οδηγία 2009/103, η οποία στην 14^η αιτιολογική της σκέψη αναφέρεται στο θύμα που δεν πρέπει να παραμένει χωρίς αποζημίωση από όχημα ανασφάλιστο ή αγνώστων στοιχείων.
- Η λήψη των έκτακτων μέτρων γίνεται για να συνεχίσει τη λειτουργία του το ΕΚ, το οποίο διαφορετικά θα οδηγείτο σε παύση της λειτουργίας, ενόψει των έκτακτων οικονομικών συνθηκών που αντιμετωπίζει η χώρα, ο δε ποσοτικός περιορισμός δεν αποκλείει τη δυνατότητα των δικαιούχων να στραφούν κατά του υπαιτίου ή οποιουδήποτε άλλου υπόχρεου προσώπου.

- **Κριτικές θέσεις – παρατηρήσεις**
- 1. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι οι συγκεκριμένες ρυθμίσεις επιβλήθηκαν από νόμο μνημονιακό και χωρίς αμφιβολία εντάσσονται στην ακολουθούμενη λογική περικοπής της πάσης φύσεως κοινωνικών παροχών.
- 2. Αναφορικά με την ενωσιακή νομοθεσία ναι μεν στην αντίστοιχη Οδηγία γίνεται λόγος για θύμα χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι πρέπει πάση θυσία να αποζημιώνεται το θύμα ειδικά όταν δυστυχώς χάνει τη ζωή του, γεγονός ακριβώς που δίνει τη δυνατότητα στους οικείους του να αξιώσουν αποζημίωση για τη δική τους ζημία και όχι για τη ζημία του θανόντος.
- 3. Η δυνατότητα που κατά τους υποστηρικτές της άποψης για τη συνταγματικότητα των σχετικών ρυθμίσεων παρέχεται ειδικά στα θύματα που έχουν πληγεί από ανασφάλιστα οχήματα να στραφούν κατά του υπαιτίου οδηγού – θεωρώ – ότι στην ουσία δεν ευσταθεί καθώς ένας οδηγός ή κύριος που δεν μπορεί να καταβάλλει ασφάλιστρα για μία απλή ασφάλιση ευθύνης είναι πολύ απίθανο να είναι πρόσωπο σε θέση να καταβάλλει ποσά πολύ υψηλότερα.

- 4. Το κόστος της σωτηρίας ενός ασκούντος δημόσια λειτουργία νομικού προσώπου ιδ. δικαίου καλούνται να το επωμιστούν οι πολίτες και ιδίως συγγενείς θυμάτων των αυτοκινητικών ατυχημάτων ενώ θα μπορούσαν να ληφθούν μέτρα, είτε εκ μέρους του κράτους με τη δική του συμβολή, όπως τον εξορθολογισμό των δαπανών του, την εξασφάλιση συμμετοχής του στην ασφαλιστική εκκαθάριση, που εν μέρει επιχειρεί ο νέος Ν. 4364/2016, είτε με βάση τους κανόνες της ιδιωτικής οικονομίας, όπως αναδιάρθρωση υπηρεσιών του και λειτουργία του με βάση νέα πρότυπα και εκ βάθρων ανασυγκρότησή του σε συνεργασία πάντα με τις ασφαλιστικές επιχειρήσεις που είναι υποχρεωτικά και αυτοδίκαια όλες οι λειτουργούσες στην ελληνική έννομη τάξη ασφαλιστικές επιχειρήσεις.
- 5. Το συχνό φαινόμενο ανάκλησης αδειών λειτουργίας ασφαλιστικών επιχειρήσεων ισοδυναμεί με έλλειψη ασφάλισης και μάλιστα, χωρίς καμία υπαιτιότητα του οδηγού, ο οποίος, μάλιστα, κινδυνεύει να κληθεί να πληρώσει για να συμπληρωθούν τα αιτούμενα ποσά από τους δικαιούχους.

- 6. Η αναδρομικότητα των σχετικών ρυθμίσεων και η διαφορετική μεταχείριση αυτών που πρόλαβαν και όσων δεν πρόλαβαν να διεκδικήσουν τα ποσά που οι ίδιοι δικαιούνται με βάση το άρθρο 932 ΑΚ μόνο αναστάτωση και αδικία μπορεί να επιφέρει και πραγματικά έρχεται σε αντίθεση με τη διάταξη του άρθρου 4 του Συντάγματος και την ΕΣΔΑ (άρθρο 6 αυτής) και το άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου.
- 7. Η αρχή της αναλογικότητας πλήττεται πολύπλευρα από τις σχετικές ρυθμίσεις καθώς πρόκειται για μέτρα ιδιαίτερα αυθαίρετα (π.χ. γιατί 6.000 ευρώ και όχι 8.000 ή άλλο ποσό;) επαχθή και άνισα για την επίτευξη της εξασφάλισης της βιωσιμότητας του ΕΚ, η οποία σαφώς και πρέπει να γίνει άμεσα αλλά με μέσα λιγότερο επαχθή αλλά εξίσου αποτελεσματικά με αυτά που έχουν ληφθεί από το Ν. 4092/2012.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία:

1. Αθ. Κρητικού, Αποζημίωση από τροχαία αυτοκινητικά ατυχήματα (Συμπλήρωμα έτους 2014 στην 4η εκδ. του 2008), σ. 195 επ.
2. Ι. Ρόκα, Περιορισμοί των παροχών του Επικουρικού Κεφαλαίου του κ.ν. 489/76 και ιδιαίτερα αυτών που επέφερε ο Ν. 4092/2012 και οι δεσμεύσεις του νομοθέτη από το διεθνές & ενωσιακό δίκαιο, ΕΕμπΔ 2013, σ. 1 επ.,
3. Ηλ. Κλάππα, Αντισυνταγματικότητα διάταξης περί περιορισμού της ευθύνης του Επικουρικού Κεφαλαίου στις περιπτώσεις πτώχευσης ασφαλιστικής εταιρίας ή ανάκλησης της άδειάς της και ανάγκη άμεσης νομοθετικής τροποποίησής της, Πειραιϊκή Νομολογία 2010, σ. 251,
4. Ηλ. Κλάππα, Κριτική θεώρηση των νέων διατάξεων περί Επικουρικού Κεφαλαίου: Τα θύματα και οι πρώην ασφαλισμένοι ως έμμεσοι χρηματοδότες του Επικουρικού Κεφαλαίου, Πειραιϊκή Νομολογία 2013, σ. 17,
5. Ηλ. Κλάππα, Η δεσμευτικότητα των αποφάσεων του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) για τον εθνικό δικαστή, Πειραιϊκή Νομολογία 2015, σ. 27,
6. Ξ. Κοντιάδη, Ζητήματα συνταγματικότητας της πρόσφατης νομοθεσίας περί Επικουρικού Κεφαλαίου (ν.4092/2012), στα Πρακτικά Συνεδρίου της Ε.Ν.Δ.Ι.Α.Α.Ε.Τ.Α. (Ένωσης Νομικών Δικαίου Ιδιωτικής Ασφάλισης & Αστικής Ευθύνης Τροχαίων Ατυχημάτων), με τίτλο Ιδιωτική ασφάλιση & Αποζημίωση από τροχαία ατυχήματα, Νομ. Βιβλιοθήκη, σ. 163 επ.
7. Γ. Κατρούγκαλου, Η αντισυνταγματικότητα των ρυθμίσεων του ν. 4092/2012, στα ίδια αναφερθέντα στην υποσ. 6, Πρακτικά Συνεδρίου, σ. 177 επ.

- **Σας ευχαριστώ πολύ για την προσοχή σας**
- *Έφη Τζίβα, Αν. Καθηγήτρια Νομικής Σχολής του Α.Π.Θ.*

ΗΘΙΚΗ ΒΛΑΒΗ - ΨΥΧΙΚΗ ΟΔΥΝΗ.

ΠΟΙΟ ΤΟ ΕΥΛΟΓΟ.¹

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΘΑΝΑΣΗΣ ΠΑΠΑΖΑΪΤΗΣ, ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ

Μη περιουσιακή ζημία ή ηθική βλάβη, όροι που χρησιμοποιούνται ταυτόσημοι στον Α.Κ., είναι ο αντίκτυπος στην ηθική, στην ψυχική ή σωματική συγκρότηση του προσώπου, συνεπεία προσβολής οποιουδήποτε δικαιώματος ή εννόμου συμφέροντος ή μη περιουσιακού αγαθού απ' αυτά που συναριθμούνται ενδεικτικά στην 932 εδ. 2 Α.Κ., νοούμενη ως συνισταμένη του πλέγματος των σύγχρονων κοινωνικών και ηθικών αξιών, για την οποία ο νόμος θεσπίζει παροχή, κατά την ελεύθερη κρίση του δικαστή, χωρίς να δίνει ούτε νύξη αντικειμενικής αντιστοιχίας μεταξύ είδους προσβολής και νομικού αντικτύπου. Σκοπός της ηθικής βλάβης, είναι η ηθική παρηγορία και ανακούφιση του παθόντος.

Η ψυχική οδύνη αποτελεί είδος ή μορφή της ηθικής βλάβης και είναι ο ψυχικός πόνος που αισθάνεται το πρόσωπο, όταν προσβληθεί ένα αγαθό δικό του ή τρίτου προσώπου, με το οποίο συνδέεται στενά. Στην περίπτωση κατά την οποία προσβληθεί αγαθό του ιδίου του παθόντος, η ψυχική οδύνη συνυπολογίζεται κατά την ικανοποίηση της ηθικής βλάβης, χωρίς να έχει αυτοτέλεια. Σε περίπτωση όμως θανάτωσης στενού συγγενούς η χρηματική ικανοποίηση που επιδικάζεται στην οικογένεια του θύματος έχει σαν αιτιολογία τον ψυχικό πόνο που δοκιμάζουν οι στενοί συγγενείς εξαιτίας του θανάτου αυτού και σκοπό την από αυτούς κτήση περιουσιακών αγαθών, με τα οποία θα γίνει δυνατή η ηθική παρηγορία και ανακούφιση του πόνου αυτού.

Το επιδικαζόμενο ποσό πρέπει να είναι ΕΠΑΡΚΕΣ για την εξεύρεση των μέσων παρηγοριάς και ανακουφίσεως (π.χ. Ταξίδιον ΑΝΑΨΥΧΗΣ κλπ) και την αναπλήρωση της λύπης ή την πρόληψη μελαγχολίας και καταθλίψεως, βάσει των αρχών της ΕΠΙΕΙΚΕΙΑΣ και της

συγχρόνου θεωρίας της Ασφαλίσεως εκ των κινδύνων της κυκλοφορίας αυτοκινήτων.

Ιστορικά, ο Αστικός Κώδικας, υπό την αυξανόμενη διαρκώς επιβολή της αρχής της ικανοποιήσεως και της ηθικής ζημίας και κάτω από το ώριμο έδαφος που βρήκε από τη γενόμενη στην αλλοδαπή νομική φιλολογία, επεξεργασία του θεσμού, προβλέπει με την 299 Α.Κ., ότι χρηματική ικανοποίηση για μη περιουσιακή ζημία παρέχεται στις περιπτώσεις που ορίζει ο νόμος και αυτές είναι πέραν της προσβολής της προσωπικότητας (59 Α.Κ.), οι αδικοπραξίες .

Ηθική βλάβη μπορεί να προκληθεί από την προσβολή οποιουδήποτε δικαιώματος από αυτά που απαριθμούνται στην 932 εδ. 2 Α.Κ., και, αφ' ης στιγμής ο νόμος δεν προβαίνει σε σχετική διάκριση, μπορεί να ζητηθεί χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης στην περίπτωση της βλάβης του σώματος ή της υγείας, αλλά και στην περίπτωση της καταστροφής ή φθοράς του πράγματος.

Όπως είναι γνωστό, επιδικάζεται χρηματική ικανοποίηση για ηθική βλάβη και στον κύριο του βλαβέντος από το αυτοκινητικό ατύχημα οχήματος, επειδή αυτός υπεβλήθη σε σωματικές και ψυχικές ταλαιπωρίες για την επισκευή του. Και στην περίπτωση αυτή, για την επιδίκαση της εύλογης χρηματικής ικανοποίησης στον κύριο του βλαβέντος οχήματος λαμβάνονται υπ' όψιν οι συνθήκες κάτω από τις οποίες έγινε η σύγκρουση, το είδος των ζημιών και ο βαθμός του πταίσματος του εναγομένου οδηγού.

Δεν παύει όμως κάθε σύγκρουση ως βιοτικό συμβάν να προκαλεί στον αναίτιο Οδηγό, στενοχώρια και ψυχική αναταραχή κατά την ώραν του ατυχήματος, αλλά και σωματική και ψυχική ταλαιπωρία και στο μετέπειτα διάστημα μέχρι την επαναφορά του αυτοκινήτου στην αρχική του κατάσταση.

Επιβάλλεται επομένως να σταθμίζονται κατά περίπτωση αυτοί οι παράγοντες και να επιδικάζεται χρηματική ικανοποίηση για Ηθική παρηγορία και ψυχική ανακούφιση του παθόντος απ' το ατύχημα.

Για την επιδίκαση χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης απαιτείται πρώτα απ' όλα η τέλεση αδικοπραξίας. Ως αδικοπραξία νοείται όχι μόνο η κατά το άρθρο 914 Α.Κ, αλλά και κάθε περίπτωση κατά την οποία ο νόμος επιβάλλει παροχή αποζημιώσεως για αντικειμενική ευθύνη, όπως λόγου χάριν δυνάμει του ν. ΓΠΝ/1911.

Βεβαίως, έχει επικρατήσει η αδικοπραξία της 932 Α.Κ. να ερμηνεύεται ευρέως και να μπορεί να ρυθμίζεται στον Α.Κ. ή και σε ειδικούς νόμους, χωρίς να είναι αναγκαίο να συνιστά και ποινικά κολάσιμη πράξη. Η αδικοπραξία αυτή μπορεί να θίγει την ζωή, την σωματική ακεραιότητα ή άλλα έννομα αγαθά, όπως για παράδειγμα το δικαίωμα κυριότητας στην περίπτωση της καταστροφής ή βλάβης αυτοκινήτου.

Ευνόητο είναι ότι μία εκ των βασικών προϋποθέσεων για την πρόκληση βλάβης ή ψυχικής οδύνης είναι η ικανότητα του φυσικού προσώπου να δέχεται επιδράσεις από τον εξωτερικό κόσμο. Η εν λόγω ικανότητα είναι βεβαίως ζήτημα πραγματικό και σύμφωνα με την ορθότερη άποψη ο υπόχρεος δεν απαλλάσσεται από το συμπτωματικό γεγονός ότι ο δικαιούχος της χρηματικής ικανοποίησης, για κάποια αιτία πρόσκαιρη ή διαρκή, δεν είναι σε θέση προς το παρόν να αντιληφθεί την σημασία της αδικοπραξίας.

Σε ορισμένες περιπτώσεις (όπως αναφέρει ο Αρεοπαγίτης Στυλ. Πατεράκης στο έξοχο σύγγραμμά του υπό τον τίτλον «Χρηματική Ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης ο ψυχικός πόνος των γονέων που βλέπουν το τραυματισμένο παιδί τους να είναι καταδικασμένο δια βίου να βρίσκεται στο κρεβάτι και να υποφέρει πρόσθετα από ισχυρούς πόνους, ή το βλέπουν να έχει μεταβληθεί σε ΦΥΤΟ λόγω απώλειας σημαντικών λειτουργιών του σώματος, λίγο απέχει από το ψυχικό πόνο που θα δοκίμαζαν σε περίπτωση θανάτου του παιδιού τους.

Στο χώρο του Ευρωπαϊκού Δικαίου παρατηρείται εξελικτική τάση της Νομικής φιλολογίας και Νομολογίας ότι πρέπει στις ανωτέρω περιπτώσεις να εγκαταλειφθεί η άκαμπτη και συνεπής προς το νόμο θέση και να αναγνωρίζεται και στους οικείους αξίωση χρηματικής

ικανοποιήσεως λόγω Ηθικής Βλάβης κατ' ανάλογη εφαρμογή της Α.Κ. 932 εδ. 3.

Τις ανωτέρω απόψεις του Αρεοπαγίτου και Συγγραφέως κ. Στυλ. Πατεράκη, εδέχθη και η απόφαση του Τριμελούς Διοικητικού Πρωτοδικείου Ιωαννίνων 80/2001 Ε.Συγκ.Δ. 2001 ΣΕΛ. 437, και επεδίκασε στους Γονείς και Αδελφή της Παθούσης (Θυγατρός και αδελφής), από 5.000.000 δρχ. στον καθένα εις βάρος του Ελληνικού Δημοσίου ευθυνομένου δια τας πράξεις και παραλείψεις των υπ' αυτού προεστημένων οργάνων του.

Το συντρέχον πταίσμα του παθόντα συνεκτιμάται κατά μία άποψη στα πλαίσια της εύλογης κρίσης του Δικαστηρίου. Έτσι, κατά την άποψη αυτή, η 300 Α.Κ. έχει άμεση εφαρμογή και εφόσον προβάλλεται τέτοια ένσταση, πρέπει να διατάσσεται απόδειξη, προκειμένου το Δικαστήριο να επιδικάσει ή όχι, χρηματική ικανοποίηση, ή να μειώσει το ποσόν αυτής.

Τα σημαντικότερα προβλήματα που συναντάει ο κάθε εφαρμοστής του δικαίου αναφέρονται στην χρηματική αποτίμηση της ηθικής βλάβης ή της ψυχικής οδύνης που υπέστη ο δικαιούχος αυτής. Επειδή όμως ο κάθε δικάζων δικαστής ως άτομο διαφορετικώς αντιλαμβάνεται και ερμηνεύει την κάθε περίπτωση, παρουσιάζεται το φαινόμενο της επιδίκασης διαφορετικών ποσών σε ομοειδείς περιπτώσεις. Η κατάσταση αυτή δημιουργεί προβλήματα, διότι άλλοτε μεν οι εναγόμενοι, άλλοτε δε οι ενάγοντες δικαιούνται να αισθάνονται ευχαριστημένοι ή δυσαρεστημένοι, ανάλογα βεβαίως με τα επιδικασθέντα λόγω χρηματικής ικανοποιήσεως ή ψυχικής οδύνης ποσά.

Παρατηρείται πάντως στην νομολογία τάση ελαχιστοποιήσεως του κατωτάτου ορίου ηλικίας, από την οποία το πρόσωπο δικαιούται να λάβει χρηματική ικανοποίηση, αφού έχει κριθεί ότι δικαιούται τέτοιας, τέκνο 14 μηνών, 2 ετών, 4 ετών, κλπ.

Αντιθέτως, τέκνα που γεννήθηκαν μετά την θανάτωση του γονέα, κατά την μάλλον κρατούσα γνώμη στην νομολογία,

δεν έχουν δικαίωμα χρηματικής ικανοποίησης λόγω ψυχικής οδύνης πράγμα με το οποίο προσωπικά δεν συμφωνώ.

Τελικά υπάρχει και η τάση να αντιμετωπίζεται το θέμα της επιδίκασης χρηματικής ικανοποίησης σε τέτοια πρόσωπα υπό το πρίσμα της αποκατάστασης της μέλλουσας ηθικής βλάβης ή ψυχικής οδύνης, οπότε θεωρείται απόλυτα δικαιολογημένο, σύμφωνα με αυτή την άποψη, να επιδικάζεται από τώρα χρηματική ικανοποίηση και σε βρέφος ακόμα, για την ψυχική οδύνη που θα υποστεί κατά την συνήθη πορεία των πραγμάτων αργότερα, όταν φθάσει σε ηλικία να αισθάνεται ψυχικό πόνο από την έλλειψη του γονέα του, που θανατώθηκε από ατύχημα.

Επίσης, σύμφωνα με τα παραπάνω, μπορεί να επιδικασθεί χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης και στην περίπτωση κατά την οποία υπάρχουν μεταγενέστερες δυσμενείς συνέπειες της αδικοπραξίας που συντελέστηκε σε βάρος του παθόντα από αυτοκινητικό ατύχημα. Και αυτό ισχύει για την περίπτωση που οι συνέπειες αυτές δεν ήταν δυνατόν να προβλεφθούν κατά τον χρόνο εγέρσεως της αγωγής.

Εξαιτίας της διατύπωσης της 932 Α.Κ. εδ. 1 δημιουργήθηκε το ζήτημα, αν η επιδίκαση χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης ή ψυχικής οδύνης, είναι για το Δικαστήριο δυνητική ή υποχρεωτική. Κρατούσα στη νομολογία είναι η άποψη, ότι είναι δυνητική η επιδίκαση.

Στη θεωρία ωστόσο γίνεται δεκτό ότι είναι σωστότερο να γίνει η ακόλουθη διάκριση: Το αν κάποιος υπέστη ηθική βλάβη ή ψυχική οδύνη είναι ζήτημα πραγματικό και επομένως δεν υπόκειται στον έλεγχο του Αρείου Πάγου.

Εάν όμως το Δικαστήριο δέχθηκε ότι ο ενάγων υπέστη ηθική βλάβη και δεν του επιδίκασε χρηματική ικανοποίηση, ή του επεδίκασε ασήμαντο ποσό, το οποίο είναι ανεπαρκές για την ανακούφιση και παρηγορία του δικαιούχου, η απόφαση του Δικαστηρίου ελέγχεται ακυρωτικά, γιατί παραβίασε το νόμο, επομένως

δεν μπορεί να γίνεται λόγος για δυνητική ευχέρεια του δικαστή να επιδικάσει χρηματική ικανοποίηση.

Η χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης είναι ανεξάρτητη από την αποζημίωση για περιουσιακή ζημία. Αυτό σημαίνει ότι ο παθών μπορεί να ζητήσει μόνο χρηματική ικανοποίηση ή μόνο αποζημίωση ή και τα δύο, το δε Δικαστήριο μπορεί να επιδικάσει είτε και τις δύο απαιτήσεις μαζί ή μόνο μία από αυτές.

Εξαίρεση από την προϋπόθεση της αμεσότητας εισάγει η 932 Α.Κ. εδ. 3 για την ψυχική οδύνη που αισθάνθηκαν τα μέλη της οικογένειας του θανατωθέντα.

Ήδη αναγνωρίζεται και στους οικείους αξίωση χρηματικής ικανοποίησης λόγω Ηθικής Βλάβης κατ' ανάλογον εφαρμογήν Α.Κ. 932 εδ. 3

Οι οικείοι (γονείς, τέκνα κλπ παρ' ότι δεν είναι τα άμεσα θύματα της αδικοπραξίας. πρέπει να θεωρούνται ως άμεσα ζημιωθέντες αφού είναι άμεση η προσβολή στην ψυχική ή σωματική τους υγεία του εξαιτίας της αδικοπραξίας.

Ειδικά στην περίπτωση της ψυχικής οδύνης λόγω θανατώσεως είναι προβληματικός ο καθορισμός των προσώπων που ανήκουν στην οικογένεια του θύματος κατά το άρθρο 932 εδ. τελ. Α.Κ. Ο ορισμός της οικογένειας δεν παρέχεται από καμία διάταξη του Α.Κ. Πέραν αυτού, στο κεφάλαιο των αδικοπραξιών, όπου είναι ενταγμένη η 932 Α.Κ., πρέπει να λαμβάνεται ιδιαίτερος υπ' όψιν ο σκοπός της ανωτέρω διατάξεως. Κατά συνέπεια, ο προσδιορισμός των προσώπων που υπάγονται στην οικογένεια του 932 Α.Κ. ανήκει στην θεωρία και την νομολογία. Το πρόβλημα βεβαίως είναι περισσότερο πραγματικό και λιγότερο νομικό. Δεν εξαρτάται από την ενεργητική νομιμοποίηση για την επιδίωξη αποζημίωσης για περιουσιακή ζημία ή από το κληρονομικό δικαίωμα του δικαιούχου. Ιδιαίτερους προβληματισμούς στην νομολογία δεν συνάντησαν οι περιπτώσεις των γονέων, τέκνων, αδελφών (αμφιθαλών ή ετεροθαλών) και του ή της συζύγου, Δεν εξετάζεται το εάν οι ανωτέρω συμβιούσαν με το θύμα. Φυσικά, η

συμβίωση θα ληφθεί υπ' όψιν κατά τον προσδιορισμό του ύψους της χρηματικής ικανοποίησης, καθ' ότι καθιστά εντονότερη την έλλειψη του συγγενούς. Περιλαμβάνονται επίσης οι ανιόντες (παππούς, γιαγιά), οι απώτεροι κατιόντες (εγγονός, εγγονή), ως επίσης και οι αγχιστείες πρώτου βαθμού (πεθερός, πεθερά, γαμβρός, νύφη) όχι όμως αγχιστείες απώτερου βαθμού.

Στην περίπτωση προκλήσεως σωματικής βλάβης σε άλλο πρόσωπο ή βλάβης σε άλλα εννόμως προστατευόμενα αγαθά μόνο ένας μπορεί να είναι ο δικαιούχος της χρηματικής ικανοποίησης. Αυτός είναι ο αμέσως ζημιωθείς, δηλαδή ο φορέας του εννόμου αγαθού. Αντιθέτως, στην περίπτωση θανατώσεως του προσώπου θεωρητικά οι δικαιούχοι μπορεί να είναι περισσότεροι από έναν (π.χ. γονείς, τέκνα, αδέρφια). Όλοι τελικά μπορούν να διεκδικήσουν χρηματική ικανοποίηση είτε με το ίδιο δικόγραφο αγωγής, πράγμα το οποίο στην πράξη είναι το πλέον συνηθισμένο (ενεργητική ομοδικία) είτε με χωριστό δικόγραφο. Η απαίτηση καθενός από τους δικαιούχους θεωρητικά είναι αυτοτελής και στην περαιτέρω εξέλιξή της είναι ανεξάρτητη από εκείνη των άλλων δικαιούχων (π.χ παραγραφή, απόσβεση, μεταβίβαση κλπ.) Σύμφωνα με την αυτοτέλεια αυτή είναι και το ότι σε καθένα από τους δικαιούχους είναι δυνατό να επιδικασθεί διαφορετικό ποσό.

Στις ανωτέρω περιπτώσεις ο ζημιώσας βλάπτει στην υγεία του όχι μόνο το άμεσο θύμα της αδικοπραξίας αλλά και τρίτο πρόσωπο που συνδέεται με το πρώτο στενά, πχ. η σύζυγος, η οποία συνέπεια της ανικανότητας προς ΣΥΝΟΥΣΙΑ του ΣΥΖΥΓΟΥ της προκληθείσης από αυτοκινητικό ατύχημα υφίσταται προσβολή του συναισθηματικού της κόσμου, λόγω του ότι ΜΑΤΑΙΩΘΗΚΕ Η ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ της ζωή και απόλαυση με το σύζυγο καθώς και η δυνατότητά της να αποκτήσει τέκνα (Πρωτοδικείο Καρδίτσας 193/76 Επιθ. Συγκ. Δικ. 1978/53..... δικαιούται να λάβει χρηματική ικανοποίηση λόγω της ηθικής της βλάβης, ομοίως Εφετ. Αθην 6055/1989 Αρχ. Νομ. 990 σελ 777, Εφετ. Πατρών 798/1999 Επιθ. Συγκ. Δικ. 1999 σελ. 631.

Δεν είναι βεβαίως απαραίτητο η ηθική βλάβη να επήλθε κατά την στιγμή που έλαβε χώρα η αδικοπραξία, αφού μπορεί ο υποστάς αυτήν να την αισθάνθηκε αργότερα, επειδή λ.χ κατά την στιγμή που τελέσθηκε η εις βάρος του αδικοπραξία ήταν μεθυσμένος.

Όσον αφορά τα νομικά πρόσωπα, είναι σκόπιμο να τονίσουμε ότι αυτά μπορεί να είναι δικαιούχοι χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης, μόνο στην περίπτωση κατά την οποία από τη φύση του πράγματος νοείται προσβολή του νομικού προσώπου, όπως στην περίπτωση κατά την οποία προσβάλλεται η εμπορική τους πίστη, η επαγγελματική τους υπόληψη και εν γένει το εμπορικό τους μέλλον.

Εντούτοις, είναι κατά κανόνα εξαιρετικά δύσκολο να γίνει δεκτό αίτημα περί χρηματικής ικανοποίησης για ηθική βλάβη σε περίπτωση προκλήσεως υλικών ζημιών στο αυτοκίνητο εταιρίας που είναι ιδιοκτήτρια του βλαβέντος αυτοκινήτου.

Υπόχρεος για πληρωμή της χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης ή ψυχικής οδύνης είναι ο υπεύθυνος κατά τον νόμο. Στη γνήσια αντικειμενική ευθύνη του ν. ΓΠΝ/1911 υπόχρεος είναι ο οδηγός, ο κάτοχος, ο ιδιοκτήτης και η ασφαλιστική εταιρία κατά τον ν. 489/1976. Στην υποκειμενική ευθύνη κατά τα 914 επ., 922 επ. Α.Κ., υπόχρεος είναι ο ίδιος ο αδικοπραγής ή αυτός που είναι ο προστήσας. Πάντως, σε συγκεκριμένη περίπτωση αν οι υπόχρεοι είναι περισσότεροι, μεταξύ τους δημιουργείται ενοχή εις ολόκληρον κατά τα άρθρα 926-927 Α.Κ. Το ιδιαίτερο εδώ είναι ότι για κάθε έναν υπόχρεο δυνατό να προσδιορίζεται διαφορετικό ύψος χρηματικής ικανοποίησης. Η διαφοροποίηση αυτή έρεισμα έχει στη διαφορετική δύναμη που έχουν τα προσδιοριστικά στοιχεία για τον καθορισμό του ύψους της χρηματικής ικανοποίησης που τελικά επιδικάζεται. Μεταξύ των στοιχείων αυτών είναι ο βαθμός υπαιτιότητας του υποχρέου και η περιουσιακή κατάσταση του δικαιούχου και του υποχρέου. Η διαφοροποίηση αυτή συναντάται συχνά στην νομολογία μας. Η καταβολή όλου του ποσού από κάποιον εις ολόκληρον υπόχρεο απαλλάσσει ισόποσα άλλον υπόχρεο. Αυτό συμβαίνει λόγω της

αντικειμενικής ενεργείας της (483 Α.Κ.). Για το επιπλέον ποσό η υποχρέωση θα διατηρείται στο πρόσωπο που με την απόφαση βαρύνθηκε να πληρώσει παραπάνω. Συνηθισμένη περίπτωση διαφοροποίησης συναντάται στην πράξη όταν ο παθών παρίσταται ως πολιτικώς ενάγων στην ποινική δίκη εναντίον του οδηγού του ζημιογόνου αυτοκινήτου. Στην πολιτική δίκη ο παθών μπορεί να απαιτήσει περισσότερα από άλλους εις ολόκληρον υποχρέους.

Σε περίπτωση θανάτου του υποχρέου (φαινόμενο συνηθισμένο στα τροχαία ατυχήματα) η υποχρέωση μεταβιβάζεται στους κληρονόμους του (1710 Α.Κ.) και μερίζεται μεταξύ τους κατά τον λόγο της κληρονομικής τους μερίδας.

Ο προσδιορισμός του ύψους της χρηματικής ικανοποίησης γίνεται βάσει ορισμένων στοιχείων, τα οποία, επειδή δεν καθορίζονται από τον νόμο, έχουν παγιωθεί από την νομολογία μας.

Ως κριτήρια για τον καθορισμό του ποσού της χρηματικής ικανοποίησης λαμβάνονται υπ' όψιν, ιδίως το είδος της προσβολής, η έκταση της βλάβης, η οικονομική και κοινωνική κατάσταση των διαδίκων, οι συνθήκες κάτω από τις οποίες έγινε το ατύχημα και η ηλικία του θανατωθέντος.

Ειδικότερα για τα κριτήρια αυτά πρέπει να λεχθούν τα εξής:

Στην περίπτωση κατά την οποία ο παθών υπέστη σωματική βλάβη, λαμβάνονται υπ' όψιν οι συνθήκες γενικά της προσβολής. το είδος, η ένταση και οι συνέπειες της βλάβης στην σωματική ακεραιότητα και την ψυχική υγεία του θύματος, αλλά και στην επαγγελματική και κοινωνική εξέλιξή του.

Έτσι κρίθηκε ότι, για να επιδικασθεί χρηματική ικανοποίηση σε παθόντα που τραυματίστηκε σε αυτοκινητικό ατύχημα και νοσηλεύθηκε γι' αυτή την αιτία στο εξωτερικό, πρέπει να ερευνηθεί η παρούσα κατάσταση της υγείας του, αλλά και η εξέλιξή της από την είσοδό του σε νοσοκομεία του εξωτερικού.

Η οικονομική και κοινωνική κατάσταση των διαδίκων λαμβάνεται υπ' όψιν για τον καθορισμό του επιδικαστέου εις βάρος του

ζημιώσαντα ποσού της χρηματικής ικανοποίησης για ηθική βλάβη, κυρίως δε, αυτή του παθόντα. Επ' αυτού θα ήθελα να τονίσω ότι διαφοροποιούμαι από το κριτήριο αυτό διότι συνιστά ιδιαίτερα για την εποχή που ζούμε μειωτικό της αποζημίωσης παράγοντα.

Αυτό όμως, δεν ισχύει στην περίπτωση που ενάγεται ασφαλιστική εταιρία, διότι η ευθύνη της είναι εγγυητική. Το ίδιο συμβαίνει και όσον αφορά την οικονομική κατάσταση του Δημοσίου, όταν αυτό είναι υπόχρεο σε χρηματική ικανοποίηση.

Όταν συντρέχει Ασφαλιστική Εταιρεία της οποίας η ευθύνη είναι μεν ΕΓΓΥΗΤΙΚΗ, όμως η Ασφαλιστική Κάλυψη του ασφαλισμένου αυξάνει την ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ του ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ και θα συνεκτιμηθεί για τον προσδιορισμό της καταβλητέας από αυτόν χρηματικής ικανοποίησης (Εφετ. Αθην. 14234/1087 Ελ. Δικ. 30119 όπου έχει και εκεί παραπομπές σε ξένα βιβλιογραφία, Εφετ. Αθην. 6858/1990, Επιθ. Συγκ. Δικ. 1993/102.)

Πάντως, σύμφωνα με πάγια αρχή της νομολογίας, σε περίπτωση συντρέχοντος πταίσματος, δεν γίνεται μείωση αντιστοίχου ποσού της εύλογης χρηματικής ικανοποίησης, όπως γίνεται στην αποζημίωση για την περιουσιακή ζημία, αλλά επιδικάζεται το ποσόν, αφού ληφθεί υπ' όψιν και ο βαθμός του πταίσματος.

Στην περίπτωση κατά την οποία η ευθύνη του υποχρέου σε αποζημίωση είναι γνήσια αντικειμενική (όπως λόγου χάριν στην ευθύνη δυνάμει του ΓΠΝ/1911) λαμβάνονται υπ' όψιν μαζί με άλλα προσδιοριστικά στοιχεία, η βαρύτητα του πταίσματος του υποχρέου.

Άλλα κριτήρια που είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθούν, προκειμένου να καθορισθεί το ποσόν της χρηματικής ικανοποίησης, είναι η ηλικία και οι τυχόν λοιπές προσωπικές προσωπικές σχέσεις, η τυχόν επιβληθείσα ποινή στον υπαίτιο και η συμπεριφορά του υπευθύνου μετά την αδικοπραξία.

« Ως προς το θέμα της Χρηματικής Ικανοποίησης ο Πρόεδρος Εφετών Δημ. Κυριστάκης επ' ευκαιρία της Εφετ.Αθην. 7756/1993 δημοσιευθείσα στην Ελλ.Δικ. 1994, σελ. 1632 αναφέρει τα εξής: Θα

μπορούσε να παρατηρηθεί (γενικώτερα), η ΦΕΙΔΩ των δικαστηρίων μας, (πρώτου και δευτέρου βαθμού) να επιδικάσουν Χρηματική Ικανοποίηση, ιδιαίτερα όταν προκαλούνται από το ατύχημα ΜΟΝΟΝ ΥΛΙΚΕΣ ΖΗΜΙΕΣ.

Το τελευταίο χρονικό διάστημα προ της οικονομικής κρίσης η νομολογία μας ακολουθούσε υψωτική τάση, όσον αφορά τα επιδικαζόμενα ποσά, προφανώς εναρμονιζόμενη προς τις επικρατούσες κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες, πλην όμως η σημερινή κοινωνική και κυρίως οικονομική κατάσταση ολοκλήρου του ελληνικού λαού συμπαρασύρει όπως είναι λογικό και φυσικό και την νομολογία των Δικαστηρίων μας, με αποτέλεσμα να υφίστανται συμπίεση προς τα κάτω τα επιδικαζόμενο λόγω ηθικής βλάβης ποσά.

Εκείνο το οποίο πρέπει να προσεχθεί εν προκειμένω είναι η αποφυγή υπερβολών και για να γίνει τούτον αντιληπτόν, είναι αδύνατο να αποτιμάται η χρηματική ικανοποίηση για την καταστροφή του φτερού ενός Ι.Χ.Ε αυτοκινήτου με το ίδιο ποσό με την απώλεια οφθαλμού τρίτου παθόντος. Έτσι, κλυδωνίζεται η εμπιστοσύνη προς τη Δικαιοσύνη, η οποία επιβάλλεται εν προκειμένω.

Πολλές φορές στην δικαστηριακή πρακτική της χώρας μας κατά τον υπολογισμό των επιδικαζόμενων ποσών παρατηρείται μεγάλη ποσοτική διαφορά επί ομοίων σχεδόν περιπτώσεων επιδικάσεως χρηματικής ικανοποιήσεως λόγω Ηθικής Βλάβης.

Η διαφορά αυτή φτάνει πολλές φορές στο σημείο ώστε για τραυματισμούς του αυτού είδους και σχεδόν όμοιες προσωπικές και οικονομικές συνθήκες ζημιώσαντος και ζημιωθέντος, το ένα Δικαστήριο να επιδικάζει ένα εξευτελιστικό ποσό και το άλλο να επιδικάζει ποσό που σύμφωνα με την Ελληνική δικαστηριακή πρακτική μπορεί να χαρακτηριστεί υπερβολικό ή αυθαίρετο.

Στην επιδίκαση εξευτελιστικών ποσών, συνετέλεσε σε μεγάλο βαθμό και η μη επαρκής ενασχόληση των εφαρμοστών του Δικαίου με την έννοια, τη φύση και το σκοπό της ικανοποιήσεως της ΗΘΙΚΗΣ ΒΛΑΒΗΣ.

Είναι παρήγορο, ότι η τάση για υψηλότερα ποσά ΗΘΙΚΗΣ ΒΛΑΒΗΣ, επί βαρυτέρων κυρίως βλαβών, η οποία παρατηρείται σε πολλές χώρες, κερδίζει διαρκώς έδαφος και στην Ελληνική Νομολογία. Και καταλήγει,

Θεωρώ σκόπιμο στο σημείο αυτό να τονίσω ότι οι λειτουργοί της Δικαιοσύνης στην συντριπτική πλειοψηφία «ακούουν» τα κελεύσματα των καιρών και πράττουν το καλύτερο δυνατόν, επιδικάζοντας ποσά που εν πολλοίς εναρμονίζονται και με το κοινό περί δικαίου αίσθημα και με τις επικρατούσες κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες. Αυτός άλλωστε είναι ένας από τους σκοπούς των λειτουργών της Δικαιοσύνης, να εναρμονίζεται δηλαδή η απόφασή τους με τους κειμένους νόμους αλλά και το κοινωνικό και οικονομικό status.

Συμπερασματικά, ο προσδιορισμός του ευλόγου χρηματικού ποσού λόγω ηθικής βλάβης ή ψυχικής οδύνης και συνακόλουθα η επιδίκαση στον παθόντα ή τους οικείους του εναπόκειται αφενός στους δικονομικούς κανόνες που εκτέθηκαν ανωτέρω και αφετέρου στην ικανότητα του δικάζοντος δικαστή να ανταποκρίνεται σε αυτό το οποίο αποκαλείται κοινό περί δικαίου αίσθημα, το οποίο κατά την άποψή μου ενυπάρχει και αναδεικνύεται από την μεγάλη πλειοψηφία των λειτουργών της Δικαιοσύνης.

Τελειώνοντας αισθάνομαι την ανάγκη να σας ευχαριστήσω για την προσοχή σας και την υπομονή σας να με ακούσετε.

Ευχαριστώ.

Εξαιρέση ασφαλιστικής κάλυψης σε περίπτωση μέθης του οδηγού. ¹

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΚΩΣΤΑΣ ΣΤΑΜΑΤΗΣ, ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ ΠΑΡ' ΑΡΕΙΩ ΠΑΓΩ, ΔΝ

Το θέμα που παρουσιάζω, αναφέρεται στην εσωτερική σχέση ασφαλιστή και ασφαλισμένου και όχι στη σχέση ασφαλιστή και τρίτου (παθόντος), καθώς είναι γνωστό ότι ο ασφαλιστής δεν μπορεί να αντιτάξει κατά του τρίτου την εξαίρεση της ασφαλιστικής κάλυψης σε περίπτωση μέθης του οδηγού. Ο τρίτος, που έχει ευθεία αξίωση κατά του ασφαλιστή, προστατεύεται από το νόμο (άρθρο 11 παρ.1 Ν. 489/76).

1. Ένας από τους λόγους εξαίρεσης της ευθύνης του ασφαλιστή έναντι του ασφαλισμένου είναι αυτός που προβλέπεται από το στοιχείο (β) της παρ.1 του άρθρου 6β' του Ν. 489/76, όπως διαμορφώθηκε με το Ν. 3557/2007.

Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή εξαιρούνται από την ασφάλιση ζημιές που προκαλούνται από οδηγό ο οποίος κατά το χρόνο του ατυχήματος τελούσε υπό την επίδραση οινοπνεύματος και τοξικών ουσιών κατά παράβαση του ΚΟΚ., όπως εκάστοτε ισχύει, εφόσον η εν λόγω παράβαση τελεί σε αιτιώδη συνάφεια με τη πρόκληση του ατυχήματος.

Εδώ πρέπει να επισημανθεί ότι ενώ το σχετικό άρθρο 42 του ΚΟΚ απαγορεύει την οδήγηση σε οδηγό που τελεί υπό την επίδραση οινοπνεύματος, τοξικών ουσιών ή φαρμάκων που σύμφωνα με τις οδηγίες χρήσης τους ενδέχεται να επηρεάζουν την ικανότητα του οδηγού, εν τούτοις η ως άνω διάταξη που εξαιρεί την ασφαλιστική κάλυψη, δεν κάνει καμία αναφορά στα φάρμακα. Προφανώς πρόκειται για απλή παραδρομή και όχι ηθελημένη διαφοροποίηση.

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 42 του ΚΟΚ, ο ελεγχόμενος οδηγός θεωρείται ότι βρίσκεται υπό την επίδραση οινοπνεύματος όταν η ανιχνευόμενη ποσότητα στον οργανισμό του υπερβαίνει τα 0,50 γρ. ανά λίτρο αίματος μετρούμενο με την μέθοδο της αιμοληψίας ή τα 0,25 χιλιοστά του γραμμαρίου ανά λίτρο εκπνεόμενου αέρα όταν η μέτρηση γίνεται στον εκπνεόμενο αέρα με συσκευή αλκοολομέτρου.

Με κοινές υπουργικές αποφάσεις μπορούν να καθοριστούν ειδικές κατηγορίες οδηγών με μικρότερα ποσοστά. Έτσι, για ορισμένες κατηγορίες οχημάτων (φορτηγά, λεωφορεία, μοτοσικλέτες κ.λ.π.) όπως και για οδηγούς οποιασδήποτε κατηγορίας οχημάτων που είναι κάτοχοι άδειας οδήγησης για χρονικό διάστημα μικρότερο των δύο ετών, τα επιτρεπόμενα όρια οινοπνεύματος σε 0,20 γραμμάρια και άνω ανά λίτρο αίματος ή 0,10 χιλιοστά του γραμμαρίου ανά λίτρο εκπνεόμενου αέρα ανάλογα με τη μέθοδο ανίχνευσης.

Στο νόμο δεν αναγράφονται όρια τοξικών ουσιών πέραν των οποίων ο ελεγχόμενος οδηγός θεωρείται ότι βρίσκεται υπό την επίδραση αυτών και δεν είναι ικανός για ασφαλή οδήγηση. Ως τοξικές ουσίες νοούνται τα ναρκωτικά. Το ίδιο ισχύει και για την ανάλυση φαρμάκων. Αυτό συμβαίνει γιατί η επιστήμη σήμερα και σε διεθνές επίπεδο δεν έχει φθάσει σε τέτοιο βαθμό ώστε να καθορίσει με ασφάλεια τα όρια πέραν των οποίων ο οδηγός θεωρείται ότι τελεί υπό την επίδραση αυτών και δεν είναι ικανός για ασφαλή οδήγηση.

2. Για τον εξεταζόμενο λόγο εξαίρεσης υπάρχει διχογνωμία για το εάν πρέπει ή όχι να αποτελεί περιεχόμενο της ασφαλιστικής σύμβασης, ώστε να ισχύσει. Ο Αθανάσιος Κρητικός στο βιβλίο του Συμπλήρωμα στη 4 έκδοση έτους 2008 «Αποζημίωση από τροχαία αυτοκινητικά ατυχήματα» υποστηρίζει ότι η εν λόγω εξαίρεση ισχύει εκ του νόμου ανεξάρτητα αν συμφωνήθηκε από τα συμβαλλόμενα μέρη. Επομένως, υπό το νέο δίκαιο δεν εξετάζεται πλέον ούτε έχει αξία αν η επιτρεπόμενη και μόνο από το νόμο εξαίρεση κατέστη ή όχι περιεχόμενο της σύμβασης ασφάλισης, όπως συνέβαινε υπό το παλαιό δίκαιο πριν από το ν. 3557/2007.

Διαφορετικά όμως, έκρινε ο ΑΠ με την 564/2014 απόφασή του, που μάλλον είναι επηρεασμένη από το παλαιότερο δίκαιο και η οποία δέχεται ότι λόγος εξαίρεσης από την οδήγηση υπό την επίδραση οινοπνεύματος ή τοξικών ουσιών δεν θεωρείται ότι αποτελεί περιεχόμενο κάθε ασφαλιστικής σύμβασης, αλλά ισχύει εφόσον έχει ενταχθεί νομίμως στη σύμβαση ασφάλισης με τις προϋποθέσεις που ίσχυαν υπό το παλαιό καθεστώς. Δηλαδή, είτε να έχει

ενταχθεί στην ίδια τη σύμβαση ασφάλισης είτε να διαλαμβάνεται στους γενικούς όρους ασφάλισης, τους οποίους έλαβε γνώση ο ασφαλισμένος.

3. τώρα, μόνη η διαπίστωση οινοπνεύματος ή άλλης απαγορευμένης ουσίας πέρα του επιτρεπομένου ορίου, δεν αρκεί για την παραδοχή ότι υπάρχει εξαίρεση από την ευθύνη του ασφαλιστή. Απαιτείται να συντρέχει αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της παράβασης και του ατυχήματος, δηλαδή, η ύπαρξη οινοπνεύματος ή τοξικών ουσιών να επέδρασε στη πρόκληση του ατυχήματος.

Το ζήτημα αυτό ήταν αμφισβητούμενο στο προηγούμενο δίκαιο πριν από το Ν. 3557/2007, ο οποίος καθιέρωσε και νομοθετικά την ανάγκη τέτοιας συνδρομής. Το θέμα αυτό που φαίνεται απλό στη θεωρητική του διάσταση, εμφάνισε στη πράξη αρκετά προβλήματα.

Τούτο διότι μόνη η διαπίστωση της οδήγησης υπό την επίδραση οινοπνεύματος δεν σημαίνει κατάφαση της αιτιώδους συνάφειας. Η οδήγηση υπό την επίδραση ή όχι οινοπνεύματος κρίνεται κατά τρόπο αντικειμενικό. Η κατά τη νόμιμη διαδικασία διαπίστωση της παράβασης, αποτελεί πλήρη απόδειξη χωρίς να επιτρέπεται ανταπόδειξη.

Από τη κρίση αυτή, είναι διαφορετικό θέμα η ανάγκη συνδρομής αιτιώδους συνάφειας μεταξύ της διαπιστωθείσας μέθης και του ατυχήματος. Ατυχήματα στην οδική κυκλοφορία διαπράττονται όχι μόνο από οδηγούς που τελούν υπό την επίδραση οινοπνεύματος, αλλά και από νηφάλιους οδηγούς. Έτσι, το γεγονός και μόνο ότι ένας οδηγός οδηγεί υπό την επίδραση οινοπνεύματος, δεν θεμελιώνει από μόνο του υπαιτιότητα του οδηγού, αν αυτός κινείται σύννομα και το ατύχημα θα γινόταν κατά τον ίδιο τρόπο από ένα νηφάλιο οδηγό. Σε μια τέτοια περίπτωση δεν γεννάται θέμα ευθύνης του οδηγού και επομένως δεν ενεργοποιείται η εξεταζόμενη εξαίρεση της ασφαλιστικής κάλυψης. Επίσης, μια συνήθης τυπική παράβαση κανόνων του ΚΟΚ από οδηγό τελούντα υπό την επίδραση οινοπνεύματος δεν σημαίνει αναγκάως ότι το ατύχημα οφείλεται στην επίδραση της μέθης. Δεν υπάρχει τότε αιτιώδης συνάφεια και επομένως δεν συγκροτείται λόγος εξαίρεσης. Η θέση αυτή επιβεβαιώνεται και από τη σχετική

πάγια νομολογία και ενδεικτικά αναφέρω τις ΑΠ 36/2012, 154/2012 και 765/2007.

Αν όμως, σε μία στροφή, βραδινή ώρα, καιρός βροχερός, όριο ταχύτητας κ.λ.π. ο οδηγός μπαίνει στο αντίθετο ρεύμα και ανιχνεύεται στο αίμα του ποσοστό 1 γραμμάριο ανά λίτρο αίματος, τότε δεν μπορούμε να μιλάμε για απλή αμέλεια.

4. Η οδήγηση υπό την επίδραση οινοπνεύματος εμφανίζεται μεν στη διάταξη του άρθρου 6β Ν. 489/76 ως εξαίρεση της ευθύνης του ασφαλιστή έναντι του ασφαλισμένου, όμως στην ουσία πρόκειται για κεκαλυμμένο ασφαλιστικό βάρος, στη παράβαση του οποίου υποπίπτει ο ασφαλισμένος εφόσον βαρύνεται με υπαιτιότητα (βαρεία ή ελαφριά αμέλεια).

Ειδικότερα, το ασφαλιστικό βάρος αφορά και απευθύνεται σε κάθε ασφαλιζόμενο πρόσωπο. Δηλαδή όχι μόνο στον οδηγό, αλλά και στον κάτοχο ή ιδιοκτήτη του αυτοκινήτου αν αυτοί είναι διαφορετικά πρόσωπα από τον οδηγό. Τούτο σημαίνει ότι ο ασφαλιστής μπορεί να ασκήσει αναγωγή κατά του κατόχου και ιδιοκτήτη που είναι πρόσωπα διαφορετικά από την εν μέθη οδηγό. Όμως για να τελεσφορήσει τελικά η αναγωγή αυτή θα πρέπει τα παραπάνω πρόσωπα να βαρύνονται με υπαιτιότητα για τη παράβαση αυτή. Τούτο συμβαίνει όταν ο ιδιοκτήτης του αυτοκινήτου παραχωρεί την οδήγησή του σε πρόσωπο για το οποίο γνωρίζει ότι έχει καταναλώσει οινόπνευμα και δεν είναι ικανό για ασφαλή οδήγηση. Αν όμως ο ιδιοκτήτης δεν γνώριζε τη μέθη του οδηγού ούτε μπορούσε να την αποτρέψει, τότε δεν μπορεί να του καταλογιστεί υπαιτιότητα και δεν υπόκειται στην αναγωγή του ασφαλιστή. Για το εν μέθη οδηγό βέβαια δεν γεννάται καμία αμφιβολία για την διάπραξη παράβασης του ασφαλιστικού βάρους.

Επομένως, η προβλεπόμενη στο νόμο εξαίρεση αποτελεί κεκαλυμμένο ασφαλιστικό βάρος και ο βαρυνόμενος με αυτό θεωρείται ότι το παραβιάζει εφόσον έχει υπαιτιότητα.

Η σύγχρονη νομολογία ακολουθεί στο θέμα αυτό την απόφαση ΑΠ 1517/2006 και χαρακτηρίζει την εξεταζόμενη περίπτωση ως κεκαλυμμένο ασφαλιστικό βάρος για την παράβαση του οποίου απαιτείται υπαιτιότητα στο πρόσωπο του βαρυνομένου, την έλλειψη της οποίας βαρύνεται να αποδείξει αυτός που την επικαλείται, δηλαδή συνήθως ο εναγόμενος.

Εδώ να επισημάνουμε μία ειδική περίπτωση που θέλει προσοχή, όταν δηλαδή έχουμε μίσθωση αυτοκινήτου. Ο ασφαλιστής μπορεί να ασκήσει αναγωγή κατά του εν μέθη οδηγού, όχι όμως και κατά του εκμισθωτή και συνήθως ιδιοκτήτη του αυτοκινήτου, εφόσον υφίσταται έγκυρο μισθωτικό έγγραφο.

5. Σχετικά με το βάρος απόδειξης ισχύουν τα εξής: Η εξαίρεση από την ασφαλιστική κάλυψη λόγω μέθης του οδηγού, αποτελεί ευνοϊκή για τον ασφαλιστή ρύθμιση. Κατά τους βασικούς δικονομικούς κανόνες, ο ασφαλιστής οφείλει να επικαλεστεί και να αποδείξει τον λόγο εξαίρεσης.

Κατά κανόνα, στις δίκες τροχαίων ατυχημάτων, γίνεται δεκτό ότι ο ασφαλιστής ανταποκρίθηκε στο βάρος αυτό όταν τα περιστατικά της συγκεκριμένης περίπτωσης φέρουν τα τυπικά στοιχεία ατυχήματος που διαπράχθηκε από εν μέθη οδηγό.

Εναπόκειται πλέον στον εναγόμενο να καταρρίψει το τεκμήριο αυτό προβάλλοντας περιστατικά που κατατείνουν αφενός μεν σε απόκρουση της υπαιτιότητας, αφετέρου δε σε απόκρουση της αιτιώδους συνάφειας μεταξύ παράβασης του ασφαλιστικού βάρους και του ατυχήματος.

Κωνσταντίνος Σταμάτης

Τελευταίες Τροποποιήσεις στην ειδική διαδικασία των τροχαίων ατυχημάτων με το νέο ΚΠολΔ. (Ν.4335/2015) ¹

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΚΩΣΤΑΣ ΣΤΑΜΑΤΗΣ, ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ ΠΑΡ' ΑΡΕΙΩ ΠΑΓΩ, ΔΝ

Ο νέος ΚΠολΔ έχει επιφέρει πολύ σημαντικές αλλαγές στη πρωτοβάθμια δίκη της τακτικής διαδικασίας, αφού στα πλαίσια επιτάχυνσης της δίκης ενισχύεται εντυπωσιακά η προαπόδειξη και όλα τα αποδεικτικά έγγραφα συγκεντρώνονται στο στάδιο της προδικασίας. Με τον τρόπο αυτό καθιερώνεται ως κανόνας η τυπική συζήτηση και ως εξαίρεση η προφορική συζήτηση.

Ωστόσο είναι φανερή η επιλογή του νομοθέτη για τη διατήρηση της αμεσότητας και της προφορικότητας των υποθέσεων που δικάζονται με τις ειδικές διαδικασίες.

Με τις νέες διατάξεις ενοποιούνται οι ειδικές διαδικασίες σε μία ενιαία διαδικασία, ιδίως αυτές που έχουν περιουσιακό αντικείμενο (π.χ. προθεσμία κλήτευσης, εγγραφή ή μη στο πινάκιο, προθεσμία άσκησης ένδικων μέσων).

Οι βασικές ρυθμίσεις στην ειδική διαδικασία των περιουσιακών διαφορών, που εντάσσονται και οι διαφορές για ζημίες από αυτοκίνητα, είναι οι εξής:

1. Εφαρμογή της προσήκουσας διαδικασίας (άρθρο 591 παρ.6)

Η διάταξη του άρθρου 591 παρ.6 επαναλαμβάνει την προηγούμενη ρύθμιση (591 παρ.2) ότι «αν η υπόθεση δεν υπάγεται στη διαδικασία που έχει εισαχθεί, το δικαστήριο αποφαινεται αυτεπάγγελτα γι' αυτό και διατάσσει την εκδίκαση της υπόθεσης κατά τη διαδικασία σύμφωνα με την οποία δικάζεται».

Εδώ, υπάρχουν επιφυλάξεις ως προς το εύρος του πεδίου εφαρμογής της εν λόγω διάταξης, αφού στη περίπτωση που η υπόθεση εισάγεται εσφαλμένα να δικαστεί στη διαδικασία περιουσιακών διαφορών, ενώ υπάγεται στη τακτική διαδικασία, είναι εξ' ορισμού αδύνατο να εφαρμοστούν οι διατάξεις της τελευταίας, στο βαθμό που δεν έχουν τηρηθεί οι προθεσμίες επίδοσης της αγωγής, αλλά και κατάθεσης των προτάσεων και των αμοιβαίων αντικρούσεων.

2. Εφαρμοστέες διατάξεις

Για όλες τις ειδικές διαδικασίες, είναι κοινή η διάταξη του άρθρου 591 παρ.1 η οποία θέτει το γενικό κανόνα, όπως και πριν την τροποποίηση, εφαρμογής των άρθρων 1 έως 590 (του Γενικού μέρους) και στις ειδικές διαδικασίες. Με τη διάταξη αυτή ρυθμίζονται όλα τα διαδικαστικά ζητήματα που

αφορούν τις ειδικές διαδικασίες από την άσκηση της αγωγής μέχρι και το σύνολο των ενδίκων μέσων.

3. Τρόπος άσκησης της αγωγής.

Εδώ, αποτελεί επιλογή του νομοθέτη του νέου ΚΠολΔ, η άσκηση της αγωγής, ως σύνθετης διαδικαστικής πράξης, με δικόγραφο που κατατίθεται και επιδίδεται στον εναγόμενο 30 ή 60 ημέρες πριν από την προφορική συζήτηση. Είναι σαφές ότι ο νομοθέτης δεν θεωρεί ως εφαρμοστέα και στις ειδικές διαδικασίες τη διάταξη του άρθρου 215 παρ.2 ΚΠολΔ, που επιτάσσει την επίδοση της αγωγής μέσα σε προθεσμία 30 ημερών από τη κατάθεσή της (αλλιώς αυτή θεωρείται ως μη ασκηθείσα).

4. Καταργείται η δυνατότητα των διαδίκων να προτείνουν αυτοτελείς ισχυρισμούς ΜΟΝΟ προφορικά κατά τη συζήτηση με σημείωση στα πρακτικά (591 παρ.1δ)

Με την υποχρεωτική κατάθεση προτάσεων σε όλες τις διαδικασίες (εκτός των μικροδιαφορών), καταργήθηκε η δυνατότητα που είχαν οι διάδικοι με το προϊσχύσαν άρθρο 591 παρ.1γ', να προτείνουν αυτοτελείς ισχυρισμούς μόνο προφορικά κατά τη συζήτηση, με σημείωση στα πρακτικά, χωρίς να τους συμπεριλάβουν στις προτάσεις τους.

Πλέον δεν είναι επιτρεπτή η προφορική και μόνο επίκληση αποδεικτικού μέσου που δεν μνημονεύεται στις προτάσεις.

Οι προτάσεις κατατίθενται το αργότερο κατά τη συζήτηση, και οι διάδικοι έχουν υποχρέωση να προτείνουν υποχρεωτικά επί ποινή απαραδέκτου και προφορικά τα μέσα επίθεσης και άμυνας που περιέχονται στις προτάσεις τους με καταχώρηση αυτών στα πρακτικά συζήτησης.

5. Προσεπίκληση, ανακοίνωση δίκης, παρέμβαση (591 παρ.1 β)

Στο νέο άρθρο 591 παρ.1β' ορίζεται κατά τρόπο ενιαίο, ότι η προσεπίκληση, η παρέμβαση και η ανακοίνωση δίκης ασκούνται υποχρεωτικά επί ποινή απαραδέκτου με ιδιαίτερο δικόγραφο που κατατίθεται στη γραμματεία του δικαστηρίου στο οποίο εκκρεμεί η κύρια δίκη και επιδίδεται στους διαδίκους 10 ημέρες πριν από τη συζήτηση, η οποία ορίζεται υποχρεωτικά στην ημερομηνία συζήτησης της κύριας υπόθεσης.

Έτσι, αυτός που προσεπικαλείται στη δίκη και λαμβάνει το πρώτον γνώση της εκκρεμούς κύριας δίκης και επιθυμεί να παρέμβει σε αυτή, έχει ικανό περιθώριο προς τούτο, καθώς για την άσκηση της παρέμβασής του, με κατάθεση και επίδοση στους διαδίκους, προβλέπεται προθεσμία τουλάχιστον 5 ημερών πριν από τη συζήτηση.

6. Επίκληση-Αξιολόγηση αποδεικτικών μέσων (591 παρ.1 ε΄ και στ΄)

Όλα τα αποδεικτικά μέσα προσάγονται το αργότερο κατά τη συζήτηση στο ακροατήριο, ενώ οι διάδικοι μπορούν έως την 12^η ώρα της τρίτης εργάσιμης ημέρας από τη συζήτηση να καταθέσουν προσθήκη στις προτάσεις τους, με την οποία αξιολογούνται οι αποδείξεις, προτείνονται ισχυρισμοί και προσκομίζονται ένορκες βεβαιώσεις και έγγραφα μόνο για την αντίκρουση των προταθέντων ενστάσεων και ισχυρισμών.

7. Αποδεικτικά μέσα που δεν πληρούν τους όρους του νόμου.

Εδώ δεν υπάρχει πρόβλεψη για το θέμα αυτό. Καταργήθηκαν οι επιμέρους διατάξεις που ρύθμιζαν τη λήψη υπόψη αποδεικτικών μέσων που δεν πληρούν τους όρους του νόμου. Έτσι, θα εφαρμοστεί και στην ειδική διαδικασία περιουσιακών διαφορών η διάταξη του άρθρου 340 παρ.1 περί εκτίμησης των συγκεκριμένων αποδεικτικών μέσων υπό την επιφύλαξη των άρθρων 393 και 394.

Η διάταξη του άρθρου 340 παρ.1 ορίζει ότι το δικαστήριο λαμβάνει επίσης υπόψη και εκτιμά ελεύθερα και αποδεικτικά μέσα που δεν πληρούν τους όρους του νόμου με την επιφύλαξη των άρθρων 393 και 394

8. Ένορκες βεβαιώσεις.

Με την κατάργηση των διατάξεων που προέβλεπαν προθεσμία κλήτευσης του αντιδίκου σε 24 ώρες, εφαρμόζεται η γενική διάταξη του άρθρου 422 παρ.1 όπου ορίζεται ότι ο αντίδικος κλητεύεται τουλάχιστον 2 εργάσιμες ημέρες πριν από τη βεβαίωση.

Εξίσου σημαντική η διάταξη του άρθρου 421 που ορίζει ότι οι ένορκες βεβαιώσεις μπορούν να ληφθούν ενώπιον του ειρηνοδίκη ή συμβολαιογράφου της έδρας του δικαστηρίου ή της κατοικίας ή της διαμονής του μάρτυρα.

9. Εξέταση διαδίκων – Πραγματογνωμοσύνη (591 παρ.3 και 4)

Το άρθρο 591 παρ.3 ορίζει ότι το δικαστήριο ζητά τις αναγκαίες πληροφορίες και διασαφήσεις από τους διαδίκους ή τους εκπροσώπους τους και τους εξετάζει κατά τη κρίση του σύμφωνα με τα άρθρα 415 επ.

Τα άρθρα 415 και επόμενα ορίζουν ότι το δικαστήριο μπορεί να εξετάσει ένα ή περισσότερους διαδίκους για την αλήθεια των πραγματικών γεγονότων. Η εξέταση διατάσσεται μετά από αίτημα κάποιου από τους διαδίκους ή αυτεπαγγέλτως και διεξάγεται κατά τις διατάξεις για την εξέταση μαρτύρων.

Στις δίκες με τα τροχαία ατυχήματα κατά κανόνα εξετάζονται οι διάδικοι που συνήθως είναι και οι οδηγοί των οχημάτων και μπορούν να υποβληθούν ερωτήσεις από τους πληρεξούσιους δικηγόρους τους.

Το άρθρο 591 παρ.4 ορίζει ότι το δικαστήριο, αν είναι αναγκαίο, διατάσσει αυτοψία ή πραγματογνωμοσύνη, με προφορική ανακοίνωση που καταχωρίζεται στα πρακτικά. Στην ανακοίνωση αυτή προσδιορίζονται ο τόπος, ο χρόνος, τα ονόματα των πραγματογνωμόνων, το θέμα της πραγματογνωμοσύνης, η προθεσμία για τη κατάθεσή της, που δεν μπορεί να υπερβαίνει τις 60 ημέρες και κάθε άλλο χρήσιμο στοιχείο.

Με τον τρόπο αυτό επιταχύνεται ο χρόνος έκδοσης της απόφασης, αφού στις περιπτώσεις κυρίων των σοβαρών τραυματισμών, ο δικαστής μπορεί να διατάξει κατά τη συζήτηση της υπόθεσης τη διενέργεια ιατρικής πραγματογνωμοσύνης, χωρίς να χρειάζεται να εκδώσει μη οριστική απόφαση με την οποία θα διατάξει το ίδιο πράγμα.

10.Ανταγωγή, Αντέφεση, Πρόσθετοι λόγοι έφεσης και αναψηλάφησης (591 παρ.1ζ')

Με τη νέα διάταξη του άρθρου 591 παρ.1ζ', θεσπίζεται πλέον η δυνατότητα άσκησης ανταγωγής, αντέφεσης και πρόσθετων λόγων έφεσης και αναψηλάφησης μόνο με αυτοτελές δικόγραφο που κατατίθεται στη γραμματεία του δικαστηρίου στο οποίο απευθύνονται και επιδίδεται στον αντίδικο τουλάχιστον 8 ημέρες πριν από τη συζήτηση, η οποία ορίζεται υποχρεωτικά στην ημερομηνία συζήτησης της κύριας υπόθεσης.

Εδώ για λόγους διασφάλισης της προδικασίας, καταργήθηκε η δυνατότητα άσκησης ανταγωγής, αντέφεσης και πρόσθετων λόγων έφεσης με τις προτάσεις ή ακόμη και προφορικά στο ακροατήριο.

11. Προθεσμία άσκησης της έφεσης

Η προθεσμία άσκησης της έφεσης, σε περίπτωση που δεν επιδοθεί η απόφαση, είναι 2 χρόνια και αρχίζει από την δημοσίευση της απόφασης που περατώνει τη δίκη (υπό το προϋσχύσαν καθεστώς ήταν 3 χρόνια).

12. Αναίρεση

Η διάταξη του άρθρου 571 ορίζει ότι αν ο εισηγητής αρεοπαγίτης, που ορίστηκε από τον πρόεδρο του τμήματος και του διαβιβάστηκε ο φάκελος της δικογραφίας, κρίνει ότι η αναίρεση είναι अपαράδεκτη ή ότι όλοι οι λόγοι της είναι

απαράδεκτοι ή προδήλως αβάσιμοι, εισηγείται προφορικά σε τριμελές συμβούλιο, που απαρτίζεται από τον Πρόεδρο του Αρείου Πάγου ή το νόμιμο αναπληρωτή του και από δύο Αρεοπαγίτες, χωρίς κλήτευση των διαδίκων, την απόρριψη της αναίρεσης. Αν το συμβούλιο αποδεχθεί ομόφωνα την πρόταση του εισηγητή, εκδίδεται διάταξη με την οποία ματαιώνεται η συζήτηση της υπόθεσης.

Με το προηγούμενο καθεστώς, ο εισηγητής της υπόθεσης Αρεοπαγίτης όφειλε να συντάξει συνοπτική έκθεση για το παραδεκτό της αναίρεσης, καθώς και για το παραδεκτό και το βάσιμο των λόγων της και να τη καταθέσει στη γραμματεία του ΑΠ 8 τουλάχιστον ημέρες πριν από τη δικάσιμο.

Οι νομοθετικές ρυθμίσεις που έγιναν με τις νέες διατάξεις στις ειδικές διαδικασίες, είναι θετικές γιατί ενοποιήθηκαν οι επιμέρους ειδικές διαδικασίες και γιατί αντιμετωπίζουν με ουσιαστικό τρόπο ζητήματα που είχαν εμφανιστεί στη πράξη. Αντίθετα, δεν είναι θετικό το σύνολο των υπόλοιπων αλλαγών που επέφερε ο ν. 4335/2015 στο νέο ΚΠολΔ.

Κωνσταντίνος Σταμάτης

ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ
& ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΔΙΚΗΓΟΡΩΝ

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ
ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ
ΔΙΔΑΚΤΟΡΩΝ ΝΟΜΙΚΗΣ ΑΠΘ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΚΔΗΛΩΣΗ

«ΕΠΙΚΑΙΡΑ ΘΕΜΑΤΑ ΣΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗΣ ΑΠΟ ΤΡΟΧΑΙΑ ΑΤΥΧΗΜΑΤΑ»

Τετάρτη 15 Ιουνίου 2016

Ώρα 18:30

Συνεδριακό Κέντρο Τράπεζας Πειραιώς (Κατούνη 12-14, Λαδάδικα)